

Dones rurals
Dones del Camp de Tarragona

Dones rurals
Dones del Camp de Tarragona

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

Primera edició: octubre 2023
Tiratge: 1.000 exemplars
Dipòsit legal: B 18357-2023
ISBN: 978-84-19695-66-6
Institut Català de les Dones,
oficina de Tarragona.

15 D'OCTUBRE DE 2023
DIA INTERNACIONAL DE
LES DONES RURALS

Edició:

© Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones
CIF Q-5850014-A
Pl. Pere Coromines, 1
08001 Barcelona
Tel. 93 495 16 00 - Fax. 93 321 61 11
icd@gencat.cat
www.gencat.cat/icdones

Impressió:

Associació Jeroni de Moragas
www.ajem.cat

Correcció del text:

Gemma Sastre Sancho

Disseny, il·lustració i maquetació:

Josep Sendra Pino
www.josepsendra.com

El document Dones rurals del Camp de Tarragona està subjecte a una llicència de Reconeixement-No Comercial 4.0 Internacional de Creative Commons. Se'n permet la còpia, la distribució i la comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi la font.

Index de continguts

Agraïments	9
Pròleg Dones Rurals	10
Índex Dones Rurals del Camp de Tarragona	12
Introducció	14
ALT CAMP	15
BAIX CAMP	35
CONCA DE BARBERÀ	88
PRIORAT	103
TARRAGONÈS	115

Agraïments

- Aïda Sánchez
- Ajuntament d'Alcover
- Ajuntament de l'Argentera
- Ajuntament de Barberà de la Conca
- Ajuntament de Botarell
- Ajuntament de Cabacés
- Ajuntament de Cambrils
- Ajuntament de Creixell
- Ajuntament d'Els Guiamets
- Ajuntament de Montblanc
- Ajuntament de Mont-roig del Camp
- Ajuntament de Reus
- Ajuntament de Riudoms
- Ajuntament de Roda de Berà
- Ajuntament de Santa Coloma de Queralt
- Ajuntament de La Selva del Camp
- Ajuntament de Solivella
- Ajuntament de Tarragona (SIAD)
- Ajuntament de Valls
- Ajuntament de Vespella de Gaià
- Ajuntament de Vilanova d'Escornalbou
- Ajuntament de Vilaplana
- Ajuntament de Vila-seca
- Col·lectiu de dones del Pla de Santa Maria
- Col·lectiu de dones del Pont d'Armentera
- Associació de Dones Caterines de Vinyols i els Arcs
- Associació de dones Bella Llar
- Associació de Dones la Dàlia de Maspujols
- Col·lectiu de dones la Quartera de Falset
- Col·lectiu de dones Reusenques de Lletres
- Colla Gegantera de Les Borges del Camp
- Associació cultural Pècol
- Ekaterina Kàtcheff Togobitska
- Enric Brull Alabart
- Enric Capdevila Torres
- Federació de Dones del Priorat
- Francina Guasch
- Grup de dones de Salou
- Grup de Dones de la Selva del Camp i Laura Girona
- Jordi Cartanyà i Benet
- Misericòrdia Roig Torres
- Pilar Vives
- Roser Palomar Fonts
- UGT Comarques Tarragona

Pròleg Dones Rurals

(Tarragona, 2023)

Tenim entre les mans un llibre que és un tresor, ja que posa en el seu lloc la història, la història del Camp de Tarragona, les vides de tantes dones. I, en fer-ho, també les vides de gran part de qui habita i ha habitat el nostre país. És un tresor perquè ens ajuda a recuperar la memòria històrica des de la grandesa de les vides de les dones, les seves quotidianitats, les lluites i les heroïcitats que les han marcades i que sovint han estat ignorades i romanen desconegudes, especialment quan les vides es desenvolupen als entorns rurals.

Aquest llibre ens parla de dones del Camp de Tarragona que van viure la repressió, la postguerra, la pobresa i múltiples adversitats. Dones de diferents orígens, edats i classes socials. Dones que van ser pioneres en els seus àmbits professionals, laborals i personals, que van obrir camí i que van ser exemple de lideratge per a la millora de les seves pròpies vides i el seu entorn.

Totes aquestes dones van trencar barreres i van superar obstacles immensos. Mestres i professores. Carteres, sindicalistes, empresàries, restauradores, aviadores i inspectores de treball. Dones metgesses i polítiques. Modistes, brodadores, teixidores i cosidores. Dones amb oficis tradicionals com remeiera, pagesa o pescadora, o que han combinat més

d'una ocupació, ofici o professió: pagesa i administrativa; operària tèxtil i taxista; música i escriptora... I dones que no han exercit cap professió, però que han contribuït a sostenir la vida i a transformar des de l'acció comunitària. Dones que, en alguns casos, fins ara havien estat anònimes i d'altres que eren conegudes i reconegudes. Donar a conèixer dones referents influeix i és motor de transformació per assolir la normalitat feminista; és una forma d'entendre i d'apropriar-se de la realitat col·lectiva present i passada; és una forma de fer nostra la història de les lluites i els avenços col·lectius, d'entendre que les realitats, les experiències, les aportacions i els posicionaments de les dones no només són una realitat vital individual, sinó la realitat col·lectiva del nostre país.

D'aquesta manera, aquest llibre és una eina per recuperar aquesta altra realitat possible: la de la normalitat feminista, la del sentit comú i la justícia feminista; una realitat que és vista, reconstruïda i apropiada des de les dones, desfent el relat patriarcal, reteixint genealogia feminista i construint col·lectivament història i coneixement feminista que visibilitza les dones i el paper clau dels seus lideratges en tots els àmbits del coneixement i de la vida.

Aquest llibre permet visibilitzar,

conèixer i aprendre d'aquests lideratges, coneixements i pràctiques personals i professionals; dinamitza aquest procés cap a aquesta normalitat feminista on el cànon universal de referents abandona la ceguesa de gènere; aquesta normalitat feminista en què la vida de les dones deixa d'estar condicionada i travessada per les desigualtats, les discriminacions i les violències.

Així, aquest llibre posa a resguard de l'oblit les vides de dones que, per les seves obres, projectes, experiències viscudes o per la seva personalitat, són dignes de ser presents tant en el record familiar com en el col·lectiu.

Aquesta setantena de biografies de dones ens permet, amb cada nom, endinsar-nos en llocs, èpoques i formes de vida plens de complexitat i matisos. I també ens permet omplir els silencis i rellegir la història del segle xx al Camp de Tarragona a través de les seves contribucions personals i socials. Aquesta memòria col·lectiva emmarca les reivindicacions i les polítiques feministes que hem de fer realitat avui.

Tània Verge Mestre

Consellera d'Igualtat i Feminismes
Generalitat de Catalunya

Índex Dones Rurals del Camp de Tarragona

ALT CAMP 15

1. Dolors Vives Rondón..... 16
2. Josefina Cardó i Soler 18
3. Magdalena Casas Magriñà..... 20
4. Maria Àngela Rull Segú..... 21
5. Maria Antònia Saltó Gustem..... 23
6. Maria Balañà i Batalla..... 25
7. Maria Domènech de Cañellas 27
8. Maria Muñoz Sánchez 28
9. Milagros Vázquez Vázquez..... 30
10. Montserrat Llorens Llardén 31
11. Pepita Bofarull Carbonell..... 32
12. Teresa Barrufet Puig..... 34

BAIX CAMP 35

13. Ana Muñoz Martínez..... 36
14. Carmen de la Torre Castro 37
15. Cecília Quicios Carrasco 38
16. Dolors Tonda Pastor 40
17. Eugènia Font Massagué..... 42
18. Francesca Pedret Roca..... 44
19. Joaquina Font Pijoan..... 45
20. Josefina Rossell Martínez 47
21. Magdalena Serra Vernet..... 49
22. Maria Anna Vernet i Ferré..... 50
23. Maria Bartolí Padrol..... 52
24. Maria Boqué Pedrol..... 54
25. Maria Domingo Bages 56
26. Maria Huguet Mestres 58
27. Maria Luisa Serrano Santos 59
28. Maria Pallach Estela 61
29. Maria Tarragó Artells..... 63
30. Maria Teresa Cabré Castellví 65
31. Marina Ferrater Mestres 67
32. Mercedes Boquera Boquera..... 69
33. Montserrat Ferré Virgili 70
34. Montserrat Llorens Martí 71
35. Neus Sabaté Escoda..... 72
36. Paquita Ferré Juncosa 73
37. Paquita Ill Ortoneda..... 75
38. Rosa Gispert Torres..... 77
39. Rosa Teigell Mas 79
40. Rosa Virgili Granell 80
41. Rosa Pujol Clavaguera..... 81
42. Teresa Montaner Fernández 82
43. Teresa Feliu Baquedano..... 83
44. Teresa Prats Salvat 85
45. Trinitat Garcia Bielsa 87

CONCA DE BARBERÀ 88

46. Concepció Tarragó Castro 89
47. Josepa Abellà Pallàs 92
48. Maria Albareda Vidal 93
49. Maria Canaleta i Abellà 94
50. Maria Mestre Aubia..... 96
51. Mercè Garcia Espinach 99
52. Nati Ninot Bonell 100
53. Pepita Español Andreu 101

TARRAGONÈS 115

62. Ascensión Callejero Sebastià 116
63. Elvira Rovira Todà 118
64. Emilia Gual Arall 120
65. Emilia Rosa Rovira Casarros 121
66. Immaculada Sastre Miró 122
67. Leonor Mercader Mercader 124
68. Maria Brugarola Piral 125
69. Maria Caralt Armengol 126
70. Maria Elena Maseras i Ribera 128
71. Maria Teresa Capdevila Gayà 130
72. Rosa Pedra Olbiol 133
73. Tecla Canals Sanromà 134
74. Teresa Fortuny i Solà..... 136

PRIORAT 103

54. Assumpció Peyra de Ametller 104
55. Josefina Cubells Llorens 105
56. Montserrat Campàs Llorens 106
57. Montserrat Gavalrà Aran..... 108
58. Neus Català i Pallejà 109
59. Rosa Masip Carim 111
60. Teresa Pallejà Juncosa..... 113
61. Teresa Vilalta Sentís 114

Introducció

Aquest recull de biografies vol visibilitzar i reivindicar dones del món rural del Camp de Tarragona que han estat referents per a altres dones i per a les seves comunitats i municipis. En total s'han recollit setanta-tres biografies, i això ha estat possible gràcies a la participació de múltiples ens i associacions, que han fet enriquir el projecte. També cal agrair la col·laboració de familiars i amistats de les dones que han facilitat fotos i documents biogràfics.

Totes tenen en comú que han estat dones importants per a les seves comunitats i per a les organitzacions que les han seleccionat.

Entre aquestes biografies hi trobareu:

- Algunes dones amb projecció internacional i d'altres amb projecció local.
- Dones amb vides gairebé anònimes i dones conegudes.
- Pioneres que han obert camí a altres dones en càrrecs públics, professions...
- Algunes dones amb estudis i d'altres que no van poder estudiar.
- Dones transgressores, valentes i polifacètiques.

ALT CAMP

1. Dolors Vives Rondón

Aviadora

Valls, 1908
Barcelona, 2007

Vives es va convertir en la primera dona catalana en obtenir la llicència de vol sense motor.

Dolors Vives Rodon va néixer a Valls el 15 de novembre de 1908. El 1919 la família es va traslladar a viure a Barcelona. La Dolors va entrar a l'Institut de la Cultura i va estudiar a l'Escola Superior de Música de Barcelona, on cursà sis cursos de piano. La seva formació es va ampliar també amb l'estudi de l'italià. Amb divuit anys va acabar els seus estudis i es va dedicar a donar classes de solfeig i de piano.

La Dolors va arribar al món de l'aviació amb vint-i-dos anys com a resultat d'una educació avançada per l'època, però també gràcies al fet que la seva família, demostrant tenir una mentalitat molt oberta, va donar suport a aquesta afició dels seus fills i, ràpidament, es va fer sòcia de l'Aeroclub de Barcelona i va obtenir un dels primers carnets.

El 12 de juliol de 1933 la Dolors s'examinà a l'aeròdrom militar del Prat i es va treure el títol de pilot número 217.

El títol la va convertir en la segona pilot femenina catalana de la història.

El 30 d'abril de 1936, va obtenir el títol B de pilot planejadora a la II Semana Nacional de Vuelo a Vela (Monflorite, Osca). Vives es va convertir en la primera dona catalana en obtenir la llicència de vol sense motor.

L'1 de setembre de 1936, la Dolors quedà per decret mobilitzada per a l'exèrcit republicà de l'aire com a pilot militar amb grau d'alferes i va fer d'instructora de vol als que serien els futurs pilots de la República. La Dolors es va convertir en una de les primeres instructoras de vol de Catalunya i de tot l'Estat espanyol.

Morí a Barcelona a l'edat de noranta-vuit anys. Ens deixà una dona avançada al seu temps, un referent femení que amb el seu talent, esforç i actitud va deixar empremta en el món de l'aviació i va fer de la seva gran

passió un instrument al servei de la defensa de la República. Una dona compromesa i valenta en un context de guerres. El seu llegat ha de perviure com a exemple que les dones no ens hem de marcar límits per arribar on vulguem i com a referent de la lluita per la igualtat d'oportunitats entre dones i homes.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE VALLS*

2. Josefina Cardó i Soler

Mestra

El Vendrell, 1921
Valls, 2018

Josefina Cardó i Soler era doctora en història i va ser professora i catedràtica de geografia, història i història de l'art a l'Institut Narcís Oller durant trenta-cinc anys. I, a més, un veritable referent de la llengua i la cultura catalanes a la comarca de l'Alt Camp.

El pare de Josefina Cardó era de Valls, encara que se'n va anar a viure al Vendrell, que és on va néixer la Josefina. Quan es va crear l'Institut Narcís Oller, el primer institut públic de l'Alt Camp, la tardor de 1952, Josefina Cardó va demanar la plaça, i és el lloc on va acabar la seva vida laboral, l'estiu de 1987.

Josefina Cardó va escriure diferents monografies sobre temes de geografia econòmica de les comarques de Tarragona, centrades sobretot en els segles XVIII i XIX. La seva tesi doctoral va ser sobre els canvis en els conreus del Camp en aquesta època. També va col·laborar a la Gran Enciclopèdia Catalana en diferents entrades relacionades amb la seva especialitat.

Durant les dècades dels seixanta i setanta del segle XX, durant la dictadura franquista, juntament amb el professor i estudiós Jaume Aguadé, va ensenyar català de manera altruista

a alumnes i ciutadans i va explicar la història de Catalunya als seus alumnes de batxillerat, malgrat que no figurava en el temari oficial. També va ser una de les impulsores de l'escoltisme a les comarques de l'Alt Camp i la Conca de Barberà.

Per tot això, és una figura recordada i valorada per moltíssims vallencs i comarcans i, fins i tot, per alumnes de poblacions més llunyanes, ja que a Valls hi va haver una residència estudiantil (el Col·legi Menor) que acollí joves procedents de diferents comarques de Tarragona, Lleida i Barcelona, i encara de més lluny, com les Illes, que estudiaven a l'Institut i a l'Escola del Treball.

La senyora Cardó va rebre la distinció de Vallenga de l'Any el 2010 i també va rebre un reconeixement de l'Ajuntament, especialment per la seva tasca en favor de la llengua i el país.

*Biografia extreta del web de l' Institut
Narcís Oller*

Dones rurals
Dones del Camp de Tarragona

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE VALLS*

3. Magdalena Casas Magriñà

Operària tèxtil, taxista i cuinera

El Pont d'Armentera, 1939

Una dona valenta, ja que per aquell temps no es veia massa bé que fos diferent. També decidida per les rutes que havia fet, algunes llargues dins i fora d'Espanya, es va trobar amb problemes que va haver de solucionar.

La Sra. Magdalena va néixer al 18 de març de 1939 al Pont d'Armentera. Va anar a l'escola fins als catorze anys, i després, com la majoria, va començar a treballar a les fàbriques de filatura del poble.

Es va casar i va tenir dos fills i dues filles. Al cap d'uns anys, el 1973 es va treure el carnet de cotxe i el de camió, i el 1975 es va treure la llicència de taxi.

Actualment, encara viu al Pont i continua conduint, sempre li ha agradat molt. Va ser la segona dona de la província de Tarragona en treballar com a taxista. Es pot descriure com una dona avançada al seu temps i lluitadora.

*PROPOSADA PEL COL·LECTIU DE
DONES DEL PONT D'ARMENTERA*

4. Maria Àngela Rull Segú

Pagesa i administrativa

Salomó, 1939

És una gran lectora i es dedica a escriure la història familiar, fent memòria de la pagesia.

Filla del Josep i l'Angelina, és la petita de tres germanes, una d'elles, també pagesa. Totes tres van anar a l'escola pública del poble i van cursar comerç al col·legi de les Germanes Carmelites de Valls, on anaven en tren des de Salomó. Quan no hi havia escola, col·laboraven al camp, juntament amb el pagès "torna jornals".

Amb setze anys es va quedar a casa per ajudar, i als disset va entrar a treballar a la fàbrica de gèneres de punt del poble. Va ser escollida representant sindical. Hi va treballar tres anys, però ho va deixar per fer-se càrrec de la mare malalta i ajudar a la granja. No parava de llegir en català. Van ser uns anys durs, amb la mort de la mare i la malaltia del pare. Van decidir desplaçar-se a Barcelona.

Gràcies al coneixement del català, entrà d'administrativa a la revista Serra d'Or. Va plegar per casar-se, el 1969, amb Magí Bonet Badia, pagès vallenc.

Tornà a treballar al camp amb el marit portant les terres familiars de Valls i de Salomó. Era habitual veure-la al tractor, amb la Gina, la gosseta.

Van néixer les filles, la Mireia i la Laia. Van implicar-se en l'escola Enxaneta, activa, laica i catalana, oberta el 1968. Les filles també col·laboraven al camp.

El marit va ser cofundador de la Unió de Pagesos. La parella es va afiliar al PSC i van ser els impulsors dels socialistes a Valls. El 1979 ella i una companya van entrar de regidores, sent les primeres dones a l'Ajuntament democràtic. Creà el consell escolar, l'equip de psicologia escolar i l'escola d'adults.

Les filles van continuar estudiant, però amb les terres els ingressos no eren suficients. La Maria Àngela, amb cinquanta anys, havia de buscar feina. Va entrar d'administrativa al Pius Hospital de Valls, on va treballar

catorze anys, fins al 2004. Mai va deixar l'activitat al camp, i fins i tot hi havia d'anar en caps de setmana.

El 1994, en plena collita, un accident laboral mortal del marit li canviaria la vida. Familiars i amics la van ajudar, però no podia treballar les terres i va deixar el camp.

El 2019 va rebre el reconeixement de l'Ajuntament de Valls. Actualment, és una gran lectora i es dedica a escriure la història familiar, fent memòria de la pagesia.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE VALLS*

5. Maria Antònia Saltó Gustem

Professora de tall i confecció

Sarral, 1916

Valls, 2018

La professora Saltó va ser sempre un referent de les classes de tall a Valls, mestra de bones modistes i mestresses de casa quan la costura obria el món laboral de les dones.

La Maria Antònia neix al Sarral l'any 1916 en el si d'una família dedicada al camp. Tenia tres germans. Per motius econòmics la van portar a Valls amb tres anys i mig a viure amb els oncles, que la van afillar.

La vida a casa els oncles la va integrar a Valls el tiet, vicari d'una parròquia, li va donar una base educativa. Va estudiar al col·legi del Cor de Maria, del qual en destacava la formació de dibuix que va rebre i que li va servir per al que acabarà sent la seva professió. Va aprendre tall i confecció del Sistema Martí amb la modista i professora vallenca Maria Antònia Florensa. En el seu temps lliure, ajudava la tieta a repassar la roba a la finca d'estiueig del Bosc Moragas. Als vint-i-quatre anys va començar a donar classes de tall, i als vint-i-cinc va aconseguir el diploma de professora amb la medalla de plata i bronze de l'Acadèmia Martí.

Va tenir moltes alumnes de Valls i de

la comarca. L'oncle li va regalar una màquina de fotografiar i ella anava retratant tots els grups al terrat i totes les activitats que organitzava, deixant constància dels noms de les alumnes, i gràcies a això, ara té un bon arxiu de la vida femenina de l'època.

El 1949 entra a treballar a l'Escola de la Llar dins de l'Escuela de Maestria Industrial de l'antiga Escola del Treball, dirigida per la mestra Pepita Bofarull Carbonell, on amb les companyes professores va aprendre el mètode de treball que va seguir sempre: que les noies estudiessin el tall de forma raonada i científica, dominant el dibuix per treure el model i el càlcul per a les mides.

Aquesta escola va passar a la Sección Femenina de la Falange, on ella va seguir donant classe de tall pels cursets del Servicio Social, fins que es va suprimir el 1978. Va continuar treballant a casa donant classes particulars fins

que es va jubilar, però sempre tenia alguna exalumna que li demanava consell.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE VALLS*

6. Maria Balañà i Batalla

Bibliotecària

Alió, 1904

Tarragona, 1992

Va ser la presidenta del Col·legi de Funcionaris de l'Administració Local, la primera dona en tot l'Estat a exercir aquest càrrec.

Maria Balañà Batalla va néixer a Alió (Tarragona) el 10 d'octubre de 1904. Va ser interna a les Teresianes i al Sagrat Cor de Tarragona, i el 24 de maig de 1924 acabà els estudis de mestra. Uns mesos després, va ingressar a l'Escuela Superior para la Mujer, a Barcelona, per tal de formar-se com a bibliotecària, i acabà els estudis el 1927.

Va fer les pràctiques a la Biblioteca Popular de Sallent i, tot seguit, aprovà oposicions a la Diputació de Tarragona, el 12 de juliol de 1927. Guanyada la plaça, va ser destinada com a bibliotecària auxiliar a la Biblioteca Popular del Vendrell, amb la Srta. Belmonte. Es va quedar al Vendrell fins a l'octubre del 1929. El maig d'aquell any havia sol·licitat de col·laborar al castell d'Escornalbou amb Eduard Toda.

L'1 d'octubre de 1929 va ser nomenada directora de la Biblioteca Popular

d'Uldecona, centre en el qual va treballar fins al 30 de desembre de 1936, any que va ser destinada com a directora a Tortosa. El trasllat va ser per motius personals, tràgics i molt lamentables, ja que el 21 d'agost havien assassinat el seu promès en una cuneta als afores d'Uldecona.

Durant la Guerra Civil va intentar que la biblioteca funcionés amb tota normalitat, malgrat els bombardejos del 1937. Aquell any hi va haver uns aiguats que van arribar a més d'un metre d'altura. El 1938 va ser impossible mantenir el servei de biblioteca a Tortosa. Un acte molt destacable és el que va passar amb una preciosa creu de terme a Uldecona. El 1936, un grup de descontrolats van voler destruir-la i la van tirar a terra per trencar-la, i la Srta. Balañà es va carregar de valor i els va fer recollir els trossos i portar-los a la biblioteca, on van quedar en custòdia fins al 1964.

L'any següent la van restaurar i van fer la Srta. Balañà padrina de l'acte. Atesa la vistositat i importància, es va fer una còpia de la creu al Poble Espanyol. Balañà va treballar a la Biblioteca Popular de Tortosa fins al 1951, quan va ser nomenada cap del Servei de Biblioteques de la província de Tarragona, càrrec que, recordem, se li havia proposat abans a la Srta. Belmonte, i que no havia acceptat. En ostentació del nou càrrec, va assistir amb la seva filla a la reunió internacional de bibliotecàries a Bèlgica.

Cal destacar, així mateix, que va ser la presidenta del Col·legi de Funcionaris de l'Administració Local, i que va ser la primera dona en tot l'Estat a exercir aquest càrrec. Corria l'any 1969 i la van detenir fins que es va jubilar.

El 1962 va interposar un contenciós administratiu contra la Diputació de Tarragona perquè reclamava que es reconegués la titulació de bibliotecària com a estudis superiors. El va guanyar. La seva filla la defineix com una dona compromesa amb la professió.

La Srta. Belmonte deixà constància de les moltes visites que va fer a la Biblioteca del Vendrell: "En el tren de la una del mediodía, ha llegado a ésta, la directora del Servicio de Bibliotecas Doña María Balañá con su hija M. Luisa en visita de inspección" (19/7/1956).

Va estar en actiu fins al 1974 i va morir el 1992.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE VALLS*

7. Maria Domènech de Cañellas

Ideòloga, sociòloga, escriptora i poetessa

Alcover, 1877
Barcelona, 1952

Lluità amb molta constància per les primeres obres socials, a favor de l'obrer, havent estat la primera inspectora de treball d'Espanya.

Obtingué per mèrits propis innombrables càrrecs en les Junes d'Instrucció Pública i Protecció a la Infància, de Tarragona, i fou la primera presidenta del Patronat i de la Federació Sindicat d'Obreres. Fou comissionada a Suïssa per a estudiar les institucions per a la protecció i el progrés de les obreres. Tingué càrrecs en el Patronat de Previsió Nacional de Catalunya i Balears, Junta d'Abastament, Medalla de Plata del Treball. El 1927 publicà un llibre de caràcter social, *El Profesionalismo y los Sindicatos*, sobre el que va donar diverses conferències a l'Ateneu Barcelonès i altres llocs.

El seu nom de pila és Maria Domènech i Escoté, i durant molts anys, en especial durant la infància dels seus fills Maria i Francesc, passava els estius a la seva casa pairal de la plaça Nova d'Alcover, Ca Miralles (d'aquí venia el pseudònim amb el qual va publicar els seus primers treballs).

La seva producció literària més coneguda, en català i publicada a Tarragona amb el pseudònim "Josep Miralles", foren les obres: *Neus* (1914), *Gripaus d'or* (1919) i *Contrallum*, entre d'altres. El 1946, després de la Guerra Civil, va editar en castellà *Confidencias* i va publicar el llibre de poesies *Al rodar del temps*.

**PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
D'ALCOVER**

8. Maria Muñoz Sánchez

Mestressa de casa

Zurgena, 1927

La seva història se sembla a la trajectòria de tantes i tantes persones arribades del sud peninsular en recerca de feina i mitjans per tirar endavant la família. La biografia segueix el patró comú, però hi ha uns quants fets que la converteixen en singular, ja que es tracta de la persona més coneguda, més longeva i, per a molts, la més estimada de Vallmoll.

És la Maria de ca l'Hostaler, o la Maria "dels castellans". El seu nom és Maria Muñoz Sánchez, la tercera de sis germans en una família de la província d'Almeria. Quan la llarga sequera va deixar el pare sense feina, no s'ho va pensar i va venir cap aquí. Era l'any 1932. Matrimoni i fills (quatre germans i dues germanes) es van instal·lar a Vallmoll (Alt Camp), on van ser molt ben rebuts des del primer dia. I fins ara.

La mare de la Maria, Mercedes Muñoz, era una dona molt bondadosa, molt generosa, creient i practicant. No tenia un no per a ningú que li demanava ajut. El bon caràcter dels pares i la bona acollida va ajudar a passar els anys d'adaptació a la nova terra força bé, però també a la Maria li va tocar treballar de ben jove. Quan li pregunto quina ha estat la seva professió, ella respon sense dubtar: minyona tota la

vida, a casa i al defora, a les feines del camp. No hi ha treball agrícola que se li resisteixi: des de sembrar, esporgar i trillar fins a la collita de tots els fruits que ha vist créixer la terra de Vallmoll.

Després de servir en diverses cases de la comarca, es va casar i va tenir un fill, el Salvador, que va deixar la mare i la família prematurament, ara fa cinc anys.

Les mans de la Maria acaronen la seva foto del dia del casament i una altra, del fill. Són mans d'una dona que ha anat conduint, quan tocava, les regnes de la terra, de la casa i de la família; mans que agafen amb fermesa ara les eines del camp, ara la batedora, d'aquelles antigues que fan serpentina, per debatre les clares i enforar les seves famoses tortades, ara la corretja per treure el gosset que jau als seus

peus... Mans que emmirallen els solcs dels anys i encara avui s'obren en un gest afectuós de saludar, d'acollir, de donar.

A part de records, la Maria atresora una immensa quantitat de cançons, dites, poemes i històries. Prodigiosa memòria i elevat gust per l'expressió oral. Quina bona mestra hauria estat la Maria, si hagués pogut estudiar. Tot i això, ens ensenya a totes i tots estimar la vida i estimar la terra.

*PROPOSADA PER EKATERINA
KÀTCHEFF TOGOBITSKA*

9. Milagros Vázquez Vázquez

Cartera

Toledo, 1912

El Pla de Santa Maria, 1977

Després d'enviudar del seu marit, el planenc Antonio Pérez Solanes, el qual exercia la professió de carter al Pla de Santa Maria, i davant la responsabilitat de tirar endavant la seva família formada per dues nenes, la Carme d'onze anys i la Marta de tres, va donar continuïtat a la feina de cartera gràcies a l'ajut del Sr. Joan Compte de cal Tenda. Ell va agafar la carteria al seu nom, ja que la Milagros no ho podia fer perquè era una dona. Va desenvolupar aquesta feina durant un any i després va començar a treballar a la fàbrica.

*PROPOSADA PEL COL·LECTIU DE
DONES DEL PLA DE SANTA MARIA*

10. Montserrat Llorens Llardén

Cartera

El Pla de Santa Maria, 1934

La Montserrat va cursar els primers estudis a les Dominiques del Pla de Santa Maria. Als dotze anys va ingressar com a pensionista al col·legi Cor de Maria de Valls, on va acabar els estudis i se'ls va guanyar ajudant les monges els quatre anys que hi va estar.

El gener de 1951 va començar a la fàbrica tèxtil de Martí Llopart i Trenchs al Pla, que va tancar l'any 1965.

Durant aquests anys es va casar i va tenir dos fills, i aleshores va deixar el treball durant un temps prudencial.

El setembre de 1975 va tornar a la nova fàbrica tèxtil Fills de Francisco Sans, ubicada al mateix lloc, fins al març de 1987, que la tèxtil va plegar definitivament.

Va treballar en diferents llocs, fins que va saber que el carter del Pla es jubilava i es va presentar a Tarragona a parlar amb el cap provincial de l'oficina de Correus per explicar-li que estava interessada en la carteria. Ell li va dir que això no podia ser, que als pobles rurals només hi havia carters, i no carteres. Ella li va respondre que el que pot fer un home també ho pot fer una dona. La normativa de Correus no contemplava que solament ho fossin els homes, i llavors el cap de Correus va accedir perquè es presentés a les

oposicions. Abans, però, la va advertir que "un carter rural ha de repartir tot el que arriba, ha de tenir un local pel seu compte i obert al públic dues hores diàries, recollir les cartes de les bústies i enviar-ho tot a Correus cada dia". A més, que havia de "disposar de carnet de conduir i vehicle propi i saber la legislació i la Constitució espanyoles".

A les oposicions s'hi van presentar cinquanta-dos nois joves (entre divuit i vint-i-cinc anys) i ella, una sola dona de cinquanta-tres anys. Les va guanyar i va tenir la plaça del Pla en propietat. El 29 de març de 1988 entrava com a cartera del Pla fins al 4 de setembre de 1999, que es va jubilar.

"Les dones sempre hem sabut compaginar el treball amb la feina de casa. La majoria de feines que fan els homes, les dones també les podem fer." Montserrat Llorens Llardén.

PROPOSADA PEL COL·LECTIU DE DONES DEL PLA DE SANTA MARIA

11. Pepita Bofarull Carbonell

Mestra i directora de l'escola de la Llar

Valls, 1913

Valls, 2015

Sempre generosa i amb molt bona memòria disposada a col·laborar i informar mitjançant la memòria oral en les recerques locals.

Era la segona filla d'un vallenc i una barcelonina que regentaven una tintoreria al centre de Valls. Va iniciar els seus estudis a les germanes Carmelites de la Caritat i posteriorment va cursar Magisteri.

Començà a treballar com a mestra a l'Escola de la Llar, secció que pertanyia a l'Antiga Escola de Treball, i en va ser directora. Hi assistien unes cent noies d'entre els dotze i els tretze anys en horari de vespre. En un principi l'objectiu era ampliar els coneixements sobre cultura general i dotar de nocions de tall i confecció, però s'acaba ampliant i s'inclouen coneixements de comptabilitat, mecanografia, llengua francesa, secretariat i "l'ofici de l'agulla". Aquests estudis tenien una durada d'entre tres i quatre cursos.

Deixà de treballar quan passa a formar part de la Sección Femenina de la FET, on canvia la percepció de les dones i de l'educació.

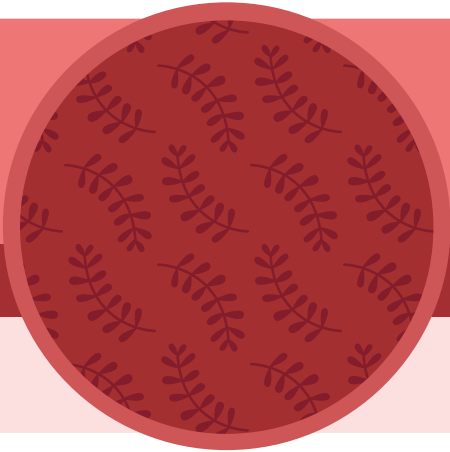
Va passar a ser primera oficial de secretaria de l'Ajuntament de Valls fins al final de la seva vida laboral el 1979. Una vegada jubilada es va dedicar a la cura i atenció de la seva família. Es va abocar en cuidar el seu germà, que era malalt, i s'ho va combinar amb diverses tasques de voluntariat a la seva ciutat. Va ser responsable de Càritas Diocesana; es va fer càrrec dels llibres de registre i actes sacramentals de la parròquia arxiprestal de Sant Joan Baptista, de l'església de Sant Antoni i de l'església de la Mare de Déu del Carme fins a l'any 2005. A més, va donar suport administratiu en els inicis de l'escola Enxaneta. En el temps lliure que li restava anava a la residència Alt Camp i s'involucrava en les activitats dels residents: llegia poesia o bé simplement donava conversa i companyia. Del seu passatempo també en va fer goig de la seva generositat ensenyant a fer puntes de coixí a qui li demanava i realitzava diferents elements decoratius per vendre a les

fires solidàries que organitzava Caritas.

Encara és recordada per les seves alumnes com una bona mestra i pels vallencs i vallenques pels seus actes totalment desinteressats.

La Pepita, com se la coneixia, neix, viu i mor a Valls amb cent dos anys. Fou una activista del voluntariat, quan aquestes paraules encara no es feien servir. Molt discreta i humil, sempre va renunciar a qualsevol homenatge.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE VALLS*

12. Teresa Barrufet Puig

Mestra

Nascuda abans de l'any 1900
Reus, 1964

Durant el franquisme fou acusada per la comissió depuradora de sigil·lar els fets dels seus companys, tenir idees d'esquerres, pertànyer a l'esquerra catalana i haver fet propaganda d'esquerres.

Va exercir com a mestra a l'escola el Remei d'Alcover des del 16 de setembre de 1930, coneguda amb com a doña Teresa. Pel que fa a les acusacions, ella les va negar totes i va defensar que només havia militat al sindicat de professors FETE (que pertanyia a la UGT) per obligació des de l'agost de 1936. Pel que fa a la seva conducta, tan ella com les diverses persones que van declarar sobre el seu cas, explicaren que durant els anys de guerra, tot i ser simpatitzant del catalanisme (per a alguns estava afiliada a Esquerra Catalana, mentre que per a altres donava suport a les forces centristes d'Acció Catalana), no va reflectir el seu pensament en la docència, i fins i tot "aunque simpatizaba por los rojos, denunció sus criminalidades".

Teresa Barrufet també va tenir a favor seu la coneguda militància catòlica, ja que assistia regularment a missa el diumenge i festius, això va fer que la

comissió depuradora declarés que era una persona "de buena conducta". Però les autoritats franquistes, veient que era una persona catalanista i d'esquerres, en teoria (tot i que només va ser un pare de família el que ho va confirmar, mentre que els altres testimonis ho van negar), la van condemnar al trasllat fora de Catalunya i la postergació per dos anys.

Aquell càstig, exemplar, va comportar-li el trasllat a Almansa (Lleó), fins que va tornar a Puigdelfí, on va passar els últims anys de vida, i va morir a Reus, el 1964.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
D'ALCOVER*

BAIX CAMP

13. Ana Muñoz Martínez

Empresària

Villanueva del Arzobispo, 1929
Miami Platja, 2011

Un referent de l'apoderament de la dona en l'empresariat.
Va promoure la cohesió i la participació en el municipi.

Nascuda a Andalusia, va venir a viure a Mont-roig quan era jove on va construir la seva vida, va formar la seva família i va obrir la seva primera botiga d'alimentació.

Va ser una dona emprenedora que, amb el suport del seu marit i els seus fills, va iniciar un negoci de venda ambulant a Miami Platja, per a finalment instal·lar-s'hi i obrir-hi un supermercat, un restaurant i un hostel, entre altres negocis.

Va ser una figura socialment molt activa. Va ser una de les fundadores del Casal d'Avis de Miami Platja i impulsora d'activitats destinades a la gent gran.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE MONT-ROIG DEL CAMP*

14. Carmen de la Torre Castro

Empresària

Xile, 1943

Als setanta-nou anys, continua passejant per l'empresa donant el seu vistiplau i creient que els valors naturals que aporta la dona a una empresa en són una part important.

Nasqué el 1943. El seu pare s'havia dedicat principalment a l'agricultura i era a més professor. Aquest fet i el de ser filla única, va portar la Carme a estudiar a la universitat.

Com molts sud-americans, una de les il·lusions és poder visitar Espanya, "la madre patria". Així, els seus pares, per acontentar-la li van acabar comprant el bitllet, complint així un dels seus somnis.

Quan va arribar aquí, es va casar i es va instal·lar a Vinyols, un poble a on l'agricultura era el motor econòmic. Durant uns anys va participar en l'empresa familiar i va cuidar els seus tres fills donant-los suport als estudis.

A finals dels anys vuitanta, va participar en una formació que es realitzava per a les dones rurals, tant a nivell agrícola, amb les feines del camp, com també la part d'administració en la creació i funcionament d'una empresa.

D'aquesta formació i amb el caràcter emprenedor i creatiu de la Carme, va sorgir la idea de crear una empresa, Mas d'en Pou, que faria conserves vegetals: olives i codonyat.

La idea inicial es materialitzava amb un magatzem de 100 m² i tot allò indispensable per poder-hi treballar, i va continuar al cap de vuit mesos amb una empresa amb plena expansió, amb la construcció d'una nau de 1.000 m². La bandera de la marca és el codonyat, amb una producció diària de 7 a 800 kg i que exporta a tot el món.

A més, recorda i agraeix l'oportunitat que li va donar aquella formació, sorgida des de la cooperativa de Vinyols buscant revaloritzar i empoderar la dona rural i que va encapçalar la Dolors Tonda.

PROPOSADA PER L'ASSOCIACIÓ DE DONES CATERINES DE VINYOLS I ELS ARCS

15. Cecília Quicios Carrasco

Mestressa de casa i pagesa

Villalba del Rei, 1938

Sempre va ser molt activa amb tot allò relacionat amb les associacions, formant part de diferents juntes de l'Associació de Dones Club 79, també d'actes i festes de l'Argentera.

Cecília Quicios Carrasco va néixer l'11 de juny de 1938 a Villalba del Rei, província de Conca, en una família pagesa. Filla d'Adela Carrasco Martínez i Mateo Quicios Usano, va ser la quarta filla de set germans. La seva infantesa va transcórrer a Villalba del Rei on va anar a l'escola fins als catorze anys. Quan tenia quinze anys va emigrar a Catalunya seguint els passos de dos germans seus que havien anat a Reus.

Va començar a treballar de minyona a casa de la família Font de Rubinat de Reus, una família benestant, que tenien casa i terres a l'Argentera i on pujaven molt sovint i hi passaven l'estiu.

El 22 de novembre de 1961, es va casar amb Jaume Torroja Cabré, fill de l'Argentera, pagès i picapedrer, i a partir d'aquest moment es va instal·lar a l'Argentera per viure-hi fins avui, on va començar una nova vida dedicada a la seva família com a mestressa de casa

i ajudant al seu home tant en les feines de pagès com de picapedrer. Era tan bona plegant avellanes com ajudant a prendre mides per fer una arcada d'una portalada. I si convenia, anava a ajudar a treure pollastres a les granges del poble o a altres pagesos a acabar de plegar avellanes, sempre amb la idea d'ajudar a tirar endavant la família que van formar de tres filles.

Tot i ser una persona nouvinguda, es va arrelar molt bé al territori i a la seva gent. Això ho demostra el fet de ser la primera dona regidora de l'Ajuntament de l'Argentera l'any 1979. En aquells temps, i més en un poble tan petit, no era normal que una dona tingués un càrrec en un ajuntament o en qualsevol altre lloc de responsabilitat.

Encara avui dia, intenta aportar el seu granet de sorra a les diverses trobades amb els cocs tan bons que fa. Ara ja és jubilada, però sense renunciar

a les seves arrels, es considera una
argenterenca de cap a peus.

*PROPOSADA PER L'ASSOCIACIÓ
CULTURAL PÈCOL*

16. Dolors Tonda Pastor

Agent d'economia domèstica rural

Calaceit, 1934

Estudia al col·legi de les Monges de la Consolació de Calaceit, i després ho fa a l'Escuela Nacional de Instructoras Rurales de Aranjuez, que és col·laboradora del Ministerio de Agricultura.

Dolors es treu primer el títol d'instructora diplomada rural en economia domèstica i després estudia l'especialitat de tècnica especialista en economia familiar rural, i això fa que opositi al Servei d'Extensió Agrària, com a agent d'economia domèstica l'any 1959.

Després d'un període de formació a El Encín i de pràctiques a l'Agència d'Extensió Agrària de Requena, rep el nomenament definitiu: és destinada al SEA de Verín, a Galícia l'any 1960, ja que es va considerar que el món rural d'aquesta comunitat era la més necessitada en matèria de formació de les dones pageses. Visitant les dones rurals, fent cursos de formació a les nits, promovent grups de dones del sector rural, entre d'altres, va estar treballant a Galícia durant vuit anys. Per la seva activitat, a ella i a companyes d'altres agències d'Extensió Agrària, les pageses les anomenaven "los ángeles del campo".

L'any 1968 la van destinar a Tortosa. Va treballar amb el sector rural del Baix Ebre i Montsià. Allí va crear grups permanents de formació (Santa Bàrbara, Tivenys i Aldover), cadascun d'entre vint i trenta dones del món rural. Feien reunions i activitats periòdiques i es treballava la comptabilitat i l'economia de la casa i l'explotació, els treballs a la casa, la sanitat, la sociabilitat, l'atenció als fills, entre d'altres.

L'any 1971 va ser destinada a Reus per a treballar com a agent d'economia domèstica al servei de les dones de l'àrea rural del Baix Camp i part del Tarragonès.

En total, eren trenta-un pobles amb tres línies de treball. La primera, havia d'anar com a mínim un cop l'any a tots els pobles de la comarca per donar o promocionar xerrades, demostracions pràctiques sobre el treball de la dona de pagès. La segona, era promocionar

planters de filles de famílies del sector rural, d'acord amb la metodologia d'Extensió Agrària. I la tercera, crear grups de dones del sector rural, la majoria esposes d'agricultors, que portessin la casa.

Així, entre planters i grups es van crear els de Vinyols i els Arcs, Constantí, la Selva del Camp, la Pobla de Mafumet, el Morell, Vilallonga, Montroig del Camp, Riudoms, l'Argentera, Riudecols, Montbrió del Camp, Botarell i les Borges del Camp. Grups molt nombrosos entre vint i quaranta persones cadascun.

Els ensenyaments versaven principalment sobre l'empresa familiar agrària, l'administració, la participació en els treballs d'explotació, l'educació dels fills, l'alimentació i la sanitat, entre diversos temes. La majoria a petició dels components de cada grup. L'ensenyament era interactiu amb objectius que marcava cada grup. No hi havia dona del món rural del Baix Camp i part del Tarragonès que no conegués la Dolors Tonda.

Es van fer viatges educatius i culturals a França, els Països Baixos, Itàlia, València, Mallorca, Barcelona, Lleida i Girona, per part d'alguns grups, i de vegades, acompanyades dels marits.

Juntament amb tot el Servei d'Extensió Agrària va ser transferida al Departament d'Agricultura de la Generalitat l'any 1979, i el 1989 la van destinar a l'Escola de Capacitació Agrària de Mas Bové, a Constantí.

Amb les noves normatives de la Unió Europea, va promoure cinc cursos de 200 hores lectives per a les dones rurals del Baix Camp i Tarragonès, dividits per dues fases: una en què es

parlava de la llar i l'explotació i una altra que tocava temes de fiscalitat, seguretat social, assegurança i crèdits, entre moltes més coses.

El 1994 es va jubilar, però va continuar de forma voluntària quan se la necessitava en moltes activitats que es duïen a terme sota el paraigua de l'Institut Català de la Dona.

*PROPOSADA PER L'ASSOCIACIÓ DE
DONES CATERINES DE VINYOLS I
ELS ARCS*

17. Eugènia Font Massagué

Impulsora de la restauració cambrilenca

Cambrils, 1914 - 1998

Filla de Josep Font Alterats i Rosa Massagué Barenys, tots membres de famílies cambrilenques, una pescadora i l'altra pagesa. Ells fundaren el Cafè Casa Gatell a primera línia de mar del barri pescador de Cambrils, abans de la construcció del port, durant la Segona República.

Amb la mare de l'Eugènia al capdavant, van començar a fer menjars i agafar fama, ja que afegiren el servei de fonda al pis superior de l'establiment, primer allotjament turístic de Cambrils arran de mar.

L'Eugènia ja ajudava al servei del menjador de ben joveneta, atès el caràcter especial a l'hora de tractar la gent. Després de la Guerra Civil, l'Eugènia i el seu marit Josep Pedrell Solé, juntament amb els seus germans, van fer un pas més i crearen el restaurant Casa Gatell.

Van aconseguir renovar-se i començar a ser un referent gastronòmic gràcies al producte més proper, el peix i l'oli de Cambrils, a més de les fruites i hortalisses del camp que els portaven els pagesos cambrilencs directament. Els pescadors portaven el peix acabat de pescar, de la barca als fogons.

L'Eugènia i tota la família s'adonen que

han d'apostar ferm per la restauració i sorgeixen dos restaurants: Casa Gatell i Restaurant Gatell. Aquests establiments posicionaren Cambrils en l'incipient moviment turístic que naixia impulsat per les autoritats de l'època.

L'Eugènia, el seu marit i els fills al capdavant del restaurant Casa Gatell, modernitzaren el negoci. L'any 1963 van obtenir la "placa de bronze al Mérito Turístico", entre altres distincions. Aquests reconeixements van actuar de pol d'atracció de personalitats distingides en diferents camps, com la política, la cultura, l'esport, l'economia, etc.

Tothom era rebut amb amabilitat i eficiència per l'Eugènia, que actuava de cap de sala del restaurant Casa Gatell. Va ser així fins que agafaren el relleu els seus fills Josep, Joan i Jordi. Per tot plegat, l'Eugènia va ser reconeguda pel Club Skat Internacional amb el premi Amable del Turisme i també amb

la Medalla al Turisme de Catalunya
el 1981 per part de la Generalitat de
Catalunya.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE CAMBRILS*

18. Francesca Pedret Roca

Modista i pagesa

Botarell, 1928

La Paquita fou la primera regidora de Botarell. Va treballar a la regidoria de Cultura al llarg dels anys 1982-1987.

La Francesca Pedret Roca (Paquita) va néixer el 26 de novembre de 1928 a Botarell. La seva àvia se'n va fer càrrec quan tenia set anys i va perdre la seva mare en el part de la seva germana. Fins als quinze anys va anar a l'escola de Botarell i, posteriorment, va continuar els estudis de costura a Reus. Va complementar l'aprenentatge amb les indicacions d'un sastre que es desplaçava periòdicament al poble.

A casa va condicionar un taller de costura, on va ensenyar a cosir a diverses dones de Botarell. Als anys seixanta del segle passat es va traslladar a La Cité Saint Pierre, a Lourdes, on va conèixer diversos missioners amb qui ha estat intercanviant correspondència al llarg de tots aquests anys. La malaltia de la seva germana va motivar la tornada al seu poble natal i es va fer càrrec de la família. La seva tasca en el món de la costura va continuar a l'establiment Jofré de Reus, que alternava amb els

arranjaments dels vestits dels homes i dones de Botarell.

A més de la seva dedicació al món de la moda, la seva vida sempre ha estat estretament lligada al camp, on va desenvolupar tota mena de tasques: regar, ensulfatar i esporgar. Una altra de les seves passions han estat les flors que portava regularment a l'Església de Sant Llorenç de Botarell.

Ha estat sempre una apassionada de la literatura i de la cultura en tots els seus vessants. És en aquesta època que inicia els tràmits per implementar una biblioteca al municipi. L'any 2017, amb la inauguració de la nova biblioteca, l'Ajuntament li concedí el carnet núm. 1 en reconeixement de la seva tasca cultural.

**PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE BOTARELL**

19. Joaquim Font Pijoan

**Pescadora, armadora de barca
d'arrossegament i remendadora**

Cambrils, 1940

L'any 2004 va rebre el Guardó al reconeixement d'actuacions en favor de la pesca catalana de la Generalitat de Catalunya.

Filla de Josep Font Alegret i Raimunda Pijoan Benaiges, tots membres de famílies pescadores i propietàries de barques d'arrossegament amb port a Cambrils. La Quima va néixer just després de la Guerra Civil, el mateix any que el seu pare va començar a anar a la mar amb una nova barca anomenada "Nazareno".

La seva mare Raimunda, amb els arts de cotó, cada dia els remendava amb l'ajuda de dones que llogava, sovint l'únic jornal que elles podien portar a casa en temps de postguerra. La Quima de ben petita es barrejava entre les dones que treballaven a casa. Volia que li ensenyessin. Elles no li feien gaire cas, perquè només tenia set anys. A força de fixar-s'hi i de genètica, la Quima en va aprendre. Tant s'hi va esforçar que van ser altres armadors que la llogaren per anar a remendar, tant la peça de la xarxa de l'encerclament, com la del tresmall o l'arrossegament.

Amb vint anys, la Quima es va quedar sense el pare, fet que la va obligar a agafar més responsabilitat a l'empresa familiar. En aquell temps eren només els homes els responsables d'armar els arts d'arrossegament, i la Quima es va llençar a fer-ho de manera autodidàctica.

Al cap d'uns anys, amb el seu marit Jaume Matamoros Pijoan van fer una barca nova d'arrossegament anomenada "Josep i Jan". I, juntament amb els dos fills Josep i Jan, "El Català", d'encerclament. L'expertesa de la Quima va motivar la Confraria de Pescadors de Cambrils a organitzar un curs de remendar, dirigida per ella mateixa, per evitar que es perdés l'ofici.

Va rebre el Guardó al reconeixement d'actuacions en favor de la pesca catalana, conjuntament amb les remendadores locals Carme Vilàs i Carme Olivé. També en les mateixes circumstàncies, va rebre el 2013 la

distinció honorífica de l'Ajuntament de Cambrils. Anys abans, el 1998, el mateix consistori havia aixecat un monument a les remendadores, en què la Quima també havia estat homenatjada. Avui, amb vuitanta-tres anys, encara va al moll a ajudar els seus fills a remendar els arts.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE CAMBRILS*

20. Josefina Rossell Martínez

Mestra

Tarragona, 1932

Ni la pandèmia ha aconseguit aturar-la, ara amb més de noranta anys encara telefona setmanalment a un grup de persones que viuen soles. Ha seguit mantenint viu el seu compromís de servei a la societat fins avui.

Va néixer a Tarragona el 4 de setembre de 1932, era la petita de quatre germans. El pare era consignatari de vaixells al port, i la mare mestressa de la llar. La seva infantesa es va veure trasbalsada per la Guerra Civil, però la feia aprendre a casa. L'any 1939 entra a les Teresianes de Tarragona, accedeix a l'institut de Secundària i finalment a l'Escola Normal. Als dinou anys obté el títol de mestra i comença a treballar com d'institutriu d'una família. Més endavant la seva família es desplaça a Madrid i, per insistència del seu pare, oposita a Guadalajara. La seva primera destinació és Torremochuela, allí es fa càrrec d'una escola rural de seixanta-vuit nens i nenes, amb unes condicions de vida molt precàries. Pot demanar trasllat i fa cap a l'Albiol, un poble de les muntanyes de Prades on exerceix durant dotze anys superant tota mena de mancances estructurals: un edifici amb poques condicions, sense aigua corrent i amb moltes dificultats per

desplaçar-se. Tot i això, gràcies el seu tarannà valent i resolutiu, se'n surt. Allí coneix el seu marit Josep Llaberia Roig, pagès, amb qui es casa el 1962. Han tingut dos fills i una filla: la Fina, el Jordi i l'Albert.

L'any 1968 comença a treballar a la Selva del Camp (Baix Camp), en un entorn una mica hostil, perquè hi havia cert rebuig per l'escola pública. Amb el grup de mestres, aconsegueixen integrar l'escola parroquial de nens a l'escola pública mentre progressen en coeducació, avancen en metodologies més experimentals i aconsegueixen dignificar l'escola. La Josefina, amb un tarannà discret però decidit, va fent canvis que prestigien l'escola pública. Fins i tot gosa organitzar unes colònies al Mas de Llaberia, propietat de la família, assumint tota la responsabilitat, un exemple del seu compromís en la millora pedagògica. L'any 1970 la nomenen directora de l'Escuela Nacional Graduada, càrrec que ocupa

fins al 1983. Es jubila l'any 2000 i li concedeixen la Medalla al treball President Macià, en reconeixement a la seva trajectòria laboral i de vida.

Tot i la jubilació, els primers anys continua fent classes de suport a l'escola, voluntariats d'alfabetització a l'ajuntament i a la parròquia, catequesi i visita a malalts, entre altres accions.

*PROPOSADA PEL GRUP DE DONES
DE LA SELVA DEL CAMP
I LAURA GIRONA*

21. Magdalena Serra Vernet

Mestressa de casa

Mont-roig del Camp, 1925 - 2011

Va vetllar per la preservació de la cultura i els costums populars de la vila, ajudant a recuperar la memòria històrica de Mont-roig.

Nascuda a Mont-roig, va promoure la recuperació de la memòria històrica i els costums populars del poble. Gràcies al seu coneixement i interès local, va ajudar a reconstruir la història popular de la vila, a partir de fotografies antigues.

També va publicar diversos articles de temàtica local a la revista Ressò mont-roigenc i va ser la darrera majorala de la Confraria del Roser, fundada a Mont-roig l'any 1578. A més, va impulsar la recuperació del ball de Coques, un ball popular històric de Mont-roig declarat bé cultural d'interès local.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE MONT-ROIG DEL CAMP*

22. Maria Anna Vernet i Ferré

Mestra de primària

Vilaplana, 1944

Neix a Vilaplana en el si d'una família pagesa amb pocs recursos. Té dos germans, un dels quals amb síndrome de Down. A sis anys llegeix perfectament en català i hi escriu, tot i que l'escola fos tota en castellà.

Comença el batxillerat com a alumna lliure a l'Institut Gaudí de Reus i l'acaba interna al col·legi Vedrunes mentre treballa per pagar-se els estudis i l'internat.

Dona classes i estudia alhora i finalment oposita com a mestra de primera ensenyança i treballa durant trenta-sis anys a diferents escoles del Baix Camp, quatre dels quals a Vilaplana.

Compagina la docència amb els estudis de filosofia i lletres, en la secció d'història general, i participa en excavacions arqueològiques a la zona.

Amb vocació arxivística, a la qual ha de renunciar per tenir cura de la família, no abandona mai la recerca i es documenta a bastament sobre la història del poble de Vilaplana. Fruit d'aquesta tasca surt a la llum el llibre Vilaplana: aproximació a la seva història, costums i tradicions, publicat

per Pragma Edicions l'any 2016. Continuadament recopila i publica textos per a l'Arxiu del Bisbat de Tarragona.

Parlar del llibre publicat per Maria Anna Vernet vol dir endinsar-se en un compendi de gairebé cinc-centes pàgines que recullen, exhaustivament, informació sistematitzada i ben documentada del nostre poble, des de la prehistòria fins a l'inici de l'època democràtica, com també fets i esdeveniments que reflecteixen la tradició oral i altres fruits de l'anàlisi del patrimoni material i immaterial de la contrada.

La ingència d'aquest recull el fa imprescindible a l'hora de desenvolupar estudis concrets de caràcter polític, social, econòmic, cultural, àdhuc lingüístic relacionats amb Vilaplana i la seva gent.

A hores d'ara, i malgrat la delicada salut

que l'acompanya, continua revisant treballs i textos i ajudant alumnes de batxillerat en els treballs de recerca.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE VILAPLANA*

23. Maria Bartolí Padrol

Professora de piano i llenguatge musical

Reus, 1933

La Maria és un exemple de dona que mai va renunciar a la seva carrera professional. Va superar els entrebancs en uns anys en què fer de mestressa de casa era el que s'esperava d'una dona. A prop de complir noranta anys, continua estant activa.

La Maria neix a Reus. La seva infància va lligada a la Guerra Civil, primer a Reus i després a Castellar del Vallès, on els pares van anar a viure quan van traslladar la fàbrica d'avions del Pich Aguilera. Acabada la guerra van passar uns anys difícils: el pare estava malalt, i la mare, sense feina per ser "roja".

Estudià música amb el mestre Fructuós Piqué. Allí va conèixer en Joan Guinjoan i es van fer amics; una amistat que mantindran tota la vida.

El 1948 va ser una de les set alumnes que van inaugurar l'escola de dansa del Centre de Lectura. Ballar es va convertir en la seva passió.

Al Centre de Lectura descobreix un món nou. Rep classes de dibuix, llegeix tota mena de llibres i coneix en Juli Garola, un jove pintor del qual s'enamora. L'amor l'aparta de la dansa, però ella té clar que vol ser econòmicament independent.

Acaba els estudis al Conservatori del Liceu i comença a fer classes de música a casa. Es casa l'any 1957 i continua amb les classes, feina que compaginarà durant deu anys amb tasques d'administrativa. Mentrestant, tindrà dos fills.

El 1974, al Centre de Lectura, la Diputació de Tarragona obre una delegació del Conservatori i ella formarà part del primer claustre. També forma part del Consell Directiu del Centre durant dos anys, del 1985 al 1987.

La Maria recorda aquells anys com una època intensa. Calia estudiar i continuar formant-se per donar resposta als nous reptes educatius. A més de música, estudia català per aconseguir la titulació que el Conservatori li demana. Va fer classes fins a l'any 1988, que es va jubilar.

Compaginar la feina de casa amb un marit, dos fills i una àvia gran i malalta, no va ser fàcil, però res no la va aturar. Els seus alumnes la recorden com una dona alegre, exigent, sempre disposada a ajudar-los.

*PROPOSADA PEL COL·LECTIU DE
REUSENQUES DE LLETRES*

24. Maria Boqué Pedrol

Primera regidora de les Borges del Camp

Reus, 1942

La Mari Boqué Pedrol va ser la primera dona que prengué el càrrec de regidora a l'Ajuntament de les Borges del camp, i ho va fer l'any 1983.

Malgrat les dures circumstàncies que han marcat la seva vida personal, la Mari és una dona alegre, simpàtica, activa i dinàmica, compromesa i orgullosa de ser borgenca, tot i haver nascut a Reus.

Es va iniciar en política de mans del seu marit Ramon, que és el que anava a les reunions del PSC. Un dia li van proposar al seu marit de formar part de la llista i ell va dir que no, que li proposessin a la seva muller, i així va ser com després de rumiar-ho (ja que la seva filla era petita) va acceptar, i ho va fer no per les sigles polítiques, sinó per l'equip de persones que en formaven part i perquè li oferien un lloc per poder entrar a l'ajuntament i posar-se a treballar pel poble.

Va ser regidora durant dues legislatures, del 1983 al 1991, ocupant les regidories de cultura, festes, joves... I tot allò que calia.

Ella va ser la primera dona regidora de les Borges, sense ser conscient de la importància històrica d'haver trencat un sostre de vidre.

En tot moment es va sentir molt ben acollida. De les tasques dutes a terme en destaca o recorda especialment la Trobada de Diablers de Catalunya, que va tenir lloc a Barcelona, i que va dur a fer la trobada a les Borges més endavant. Una festa memorable, que va omplir de foc la Riera i els carrers.

També recorda que es va crear la Colla Gegantera i els inicis de la Ràdio de les Borges, als baixos de l'Abadia.

També va proposar al mossèn la idea de crear un grup de caramelles, i aquest li va respondre que hi estava

d'acord si ella li portava la gent. I així va ser. El mossèn les dirigia, i així es va crear i van actuar durant molts anys, fent el traspàs cap a la coral actual.

Tirar endavant la construcció dels gegants, fer-ne els vestits, la festa de barri del Baix Camp... I després de tot això, va fer el salt més enllà del poble, assumint la presidència de l'Associació de Donants de Sang durant més de vint-i-cinc anys, i amb els quals encara col·labora.

Regidora a l'Ajuntament

- Primera dona regidora a l'Ajuntament de les Borges del Camp (1983-1991). Va portar la regidoria de Cultura, la de Festes i la de Joventut.

Durant la seva etapa de regidora destaca:

1. La creació dels gegants, el Serà i la Marinada, i tot seguit la creació de la colla de geganters i grallers.
2. Trobada de Diables de Catalunya al poble (any 1987). Va reunir 1.500 diables de tot el país.
3. Inauguració de Ràdio Borges (any 1983), als baixos de l'abadia. Els joves que en van formar part la van gaudir molt.
4. Trobada (any X) de totes les dones, noies i nenes que duïen el nom de Maria Riera. Es va fer per una festa major del poble, el dia 8 de setembre. Aquell dia es van reunir moltes Maria Riera, del poble i d'altres que vivien fora. Es van aplegar unes vint Maria Riera.

Donants de sang

- Voluntària durant vint-i-sis anys de la Federació de Donants de Sang de Catalunya i del Banc de Sang i Teixits de la província de Tarragona.
- Va ser una de les persones creadores de la primera Associació de Donants de Sang de tot Catalunya, l'Associació del Baix Camp, l'any 1999. En va ser la presidenta durant vint-i-tres anys, des del 1999 fins al 2022.
- És la delegada de l'Associació de Donants de Sang de les Borges del Camp.
- Va rebre de mans del president de la Generalitat de Catalunya, la insígnia "Gota d'Humanitat a la Generositat, l'Honor i el Civisme" al Palau de la Generalitat, l'any X.

Consell Comarcal del Baix Camp

- Impulsora de dur a terme una Trobada de Dones de tota la comarca del Baix Camp (mentrestant, va treballar al Consell Comarcal del Baix Camp al Departament de Turisme). La primera es va dur a terme a l'Argentera, va tenir una gran acollida i avui dia encara se celebra.

Revista La Borja

Va formar part durant quinze anys com a vicepresidenta de la revista local La Borja. Era l'encarregada de l'apartat "Gent nostra".

**PROPOSADA PER LA COL·LA
GEGANTERA DE LES BORGES DEL
CAMP**

25. Maria Domingo Bages

**Innovadora i pionera
organitzant excursions**

Riudoms, 1914 - 2004

Podríem dir que la Maria Domingo Baiges era una dona avançada al seu temps, que sempre va fer el que va voler i que va viure la vida. La Maria mor a l'edat de noranta anys un diumenge, 22 de febrer del 2004.

La Maria Domingo, "la Platxada", va néixer un dimecres 11 de febrer del 1914. No va anar gaires anys a escola. Tal com ja era habitual en moltes famílies, calia ajudar en el negoci familiar. Els seus pares regentaven una cansaladeria als porxos de la plaça de l'Església, la Tocineria Cal Platxat.

Des de l'any 1956, la Maria es feia càrrec del negoci. El seu dia a dia consistia a aixecar-se ben d'hora per ser a les cinc del matí a l'escorxador. Allí ajudava a fer la matança del porc que després elaboraria a la botiga, llonganisses, botifarres, etc., tot d'elaboració pròpia. Era una persona molt activa. Els estius, per Sant Jaume i per la fira, organitzava excursions a Cambrils. Li agradava molt anar a la platja.

L'any 1964 es va treure el carnet de conduir a Vilanova i la Geltrú. Va ser la primera dona de Riudoms a tenir carnet de conduir. El seu primer cotxe

va ser un Biscúter, amb ell anava a Reus a comprar el bacallà i altres queviures per a la botiga. Els estius, quasi cada migdia, anava amb la seva mare a banyar-se a la platja i a dinar a Cambrils. Al cap d'uns anys va canviar el Biscúter per un Seat 600.

L'any 1970 la Maria Domingo va obrir un quiosc el carrer Major 34, negoci que compaginava amb la cansaladeria. Fins al migdia treballava a la cansaladeria, i a les tardes obria el quiosc, on venia revistes, diaris, novel·les i fins i tot viatges.

L'any 1972 va traspasar la cansaladeria i es va centrar en el negoci del carrer Major. Li agradava molt viatjar, és per això que es va associar amb l'agència de viatges Mateu de Reus per organitzar un viatge mensual a Andorra amb autobús. La Maria era una dona molt independent i inquieta. Gràcies a la col·laboració amb viatges Mateu, la Maria podia

viatjar i veure món, com diria en Joan Capri. Va visitar molts punts d'Espanya i Catalunya. Va viatjar a França i Itàlia, i va culminar el 1973 amb un viatge als Estats Units de vint-i-dos dies on va travessar el país de nord a sud.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE RIUDOMS I L'ASSOCIACIÓ DE
DONES BELLA LLAR*

26. Maria Huguet Mestres

Diversos treballs

Vilaplana, 1932 - 2022

La Maria es va dedicar en cos i ànima a la seva família i al seu poble i es va fer forta davant les adversitats. Era una líder nata: altruista, entusiasta, col·laboradora, participativa, emprenedora...

Filla de Salvador Huguet Vall i Rufina Mestre Salvat, de petita, l'anomenaven la Maria de Ca la Rufina, després va ser la Maria de la Rufina, i de gran ja va ser la Maria Rufina.

Amb catorze anys, va anar a servir a Reus, a ca la Poy (confiteria). Va tornar al poble per casar-se amb el Josep Prades Favà, l'any 1956. Van tenir dues filles, la M. Cinta i la Núria.

Per ajudar a tirar endavant la família, amb dues nenes petites, el marit amb una salut delicada i havent de tenir cura de sa mare, enllitada durant catorze anys, la Maria va tenir tota mena de treballs remunerats: va treballar a la fonda (pels temporers i pels soldats dels Castillejos), va vendre pollastres, peix, els bitllets del cotxe de línia, va fer confecció, va posar injeccions, va ser representant del Tupperware i va anar a encaixar fruita a la Cooperativa.

Col·laborava en tot el que es feia

al poble (la coral, les Caramelles, concursos, les festes de barri, les catifes de Corpus, el Dia de l'Arbre...). Feia poesies per als padrins de boda, per Sant Jordi, per la Diada... I fins i tot anava a vestir els difunts i acompanyava a la vetlla. També va ser la representant de la Lliga contra el Càncer de Vilaplana.

Cal remarcar la gran implicació que va tenir en la construcció del Casal Vilaplanenc, a començament dels anys vuitanta. Van portar el bar del poble, amb uns quants matrimonis, per recollir diners per aquesta finalitat, i ella i el seu home, mentre es feien les obres, van portar el bar del Casal.

També cal destacar el paper fonamental que va tenir en els grups de teatre de Vilaplana. Ja de gran, l'any 2000, va col·laborar activament en la creació de la revista *Lo Pedrís*.

**PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE VILAPLANA**

27. Maria Luisa Serrano Santos

Cuina i administració d'empreses

Valladolid, 1943

Emprenedora des dels finals dels setanta, portava les vendes d'una botiga de roba de llar que ells mateixos fabricaven.

Sens dubte, la raó per la qual les persones migren pel món és per la desigualtat. Els migrants canvien la seva llar per trobar un nou lloc on puguin tenir esperança per al seu futur. És així com comença la història de la María Luisa, just quan tenia quatre anys: el seu pare Raimundo Serrano Pérez i la seva mare Luisa Santos San Francisco van emprendre el seu viatge cap a Barcelona per a poder tenir més possibilitats d'èxit econòmic.

Es van establir en unes barraques instal·lades a la muntanya de Montjuïc. La Luisa es va educar amb les religioses Franciscanes Missioneres de la Immaculada Concepció. Anys més tard, als catorze, va conèixer el qui va ser el seu marit, es va casar l'any 1966 i van tenir cinc fills i filles.

El 9 d'agost de 1981 va aterrar a Botarell, empoderant-se de la cultura que respirava en el seu nou entorn, adquirint el català progressivament,

creant el seu nou patrimoni i la seva llengua vehicular en l'actualitat. Es va culturitzar i no va tenir cap problema en les seves relacions interpersonals. A l'època educacional de la més petita de les seves filles, sembla que la guarderia de Botarell estava en risc per falta de nens. Llavors, al costat d'altres mares i pares van escriure a la Generalitat, donant carpetada a la possible exclusió i salvant la guarderia. Anys més tard, cap al 1996, es va crear la primera Associació de Dones de Botarell, en què van fer presidenta a la Luisa.

Cap al principi de la segona dècada d'aquest segle, al costat d'altres persones de Botarell, van ser l'enllaç de l'Assemblea Nacional Catalana (ANC) situada a Reus, diversificant el patrimoni cultural català, així com la venda de marxandatge i la possibilitat de comprar places d'autobús per a qualsevol esdeveniment organitzat per l'ANC. A més, per a les sortides de

la Diada de l'11 de setembre, es van aconseguir que els autobusos sortissin des de Botarell fins a Barcelona.

Fins al dia d'avui la Luisa continua activa. Ella, malgrat haver estat envoltada socialment de manera patriarcal, va deixar el llast de la invisibilització i ceguesa de gènere per empoderar i crear nous paradigmes de dona i lluitar contra l'androcentrisme.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE BOTARELL*

28. Maria Pallach Estela

Llibretera i escriptora

Tarragona, 1939

Reus, 2021

Neta d'un lliurepensador catalanista i d'esquerres, enquadernador a la Rambla Nova de Tarragona, i filla de Carles Pallach Badia i Carme Estela Folch —que continuà l'ofici—, activistes per la llengua. La seva relació amb la literatura li venia de jove, amb una biblioteca familiar, amb desenes de títols a l'abast, molts d'ells acuradament enquadernats pel seu avi o la seva mare.

El 1961, en la primera convocatòria d'exàmens de la junta assessora per als estudis de català va obtenir el títol de professora de català. Fou pionera en els cursets per correspondència adreçats a persones que residien en pobles del Camp i que no podien accedir a les classes presencials a la ciutat de Reus. A Reus hi va viure amb el seu home, Isidre Fonts Masdeu, en obrir-se la llibreria Gaudí, el 1965. La llibreria neix inicialment com a projecte d'un grup de persones de Barcelona i de Reus amb la voluntat que la ciutat comptés amb un establiment dedicat a la difusió prioritària de publicacions en català, llibres i discos i de la cultura dels Països Catalans. Punt de trobada de l'antifranquisme local, objecte de registres i altres mesures de control policial, la llibreria pogué continuar endavant, no sense dificultats, per l'esforç personal de l'Isidre i la Maria. Avui la llibreria la porten dues de les

seves filles.

Bibliotecària titulada, estudià a l'Escola de Bibliotecàries de Barcelona entre el 1957 i 1960 i exercí de llibretera fins que es va jubilar el 2009.

Com a escriptora, la seva obra poètica encara resta pràcticament per publicar, tot i haver guanyat premis a Reus i a Alforja. El novembre de 2009, dins el cicle "De tu a tu", Bravium Teatre va organitzar una lectura dels seus poemes. Va col·laborar també en les activitats del col·lectiu "Reusenques de lletres". Participava activament en els clubs de lectura de les Biblioteques Municipals de Reus i de poesia del Bravium i Òmnium Cultural del Baix Camp.

Lectora infatigable, va difondre novetats literàries en ressenyes a publicacions locals i era ben coneguda

per les seves recomanacions i
valoracions crítiques, més enllà de
l'estricta fet de vendre llibres.

*PROPOSADA PER ROSER PALOMAR
FONTS*

29. Maria Tarragó Artells

Mestra i arxivera

Reus, 1923

La Maria és una dona forta i valenta que sempre ha dit el que pensa, la qual cosa ha fet que sigui una dona incòmoda, però que als seus cent anys encara viu sola.

Estudia batxillerat a l'Institut de Reus i comença Filosofia i Lletres a Barcelona, però després de dos cursos decideix fer Magisteri a l'Escola Normal de Tarragona i exerceix de mestra a l'escola Maria Cortina.

L'any 1948 es casa i té dos fills i una filla. Fa de mestressa de casa fins que al cap de disset anys es planteja un canvi en la seva vida. Es matricula de nou a la universitat. Durant tres anys va dos dies a la setmana a Barcelona i acaba la carrera. "Vaig anar sempre en tren i no em va fallar mai".

Recorda aquells anys "com un dels períodes més feliços de la meua vida". Allí fa amistat amb nois i noies més joves que ella. Som als anys setanta del segle xx i Barcelona bull d'efervescència social i política.

L'any 1972 s'incorpora a l'Arxiu Municipal de Reus. Sòcia activa del Círcol i del Centre de Lectura,

l'any 1979 entra com a regidora de l'Ajuntament de Reus i es fa càrrec de la delegació d'Arxius i Museus. Es troba que està tot per organitzar. Es planteja dos reptes: aconseguir el fons arqueològic de Salvador Vilaseca i la restauració del teatre Fortuny.

De seguida es troba amb l'oposició dels mateixos companys del consistori que no veuen la necessitat d'invertir tants recursos econòmics en cultura. Les discussions van ser tan fortes que la Maria va decidir dimitir. Ella mateixa diu: "Em van posar a la llista per semblar moderns, però mai em van tenir per a res".

L'any 1981 comença com a cap de servei de cultura a Tarragona. Allí es troba en una situació de desgavell pitjor que la de Reus. Cal començar de zero: s'ha de recol·locar el personal del Ministerio i contractar nous funcionaris. Després es fa càrrec del Negociat a Reus i converteix el pis en la seu de les

classes de català per al reciclatge de mestres i professors.

Després de l'etapa política desapareix de la vida pública.

*PROPOSADA PEL COL·LECTIU DE
REUSENQUES DE LLETRES*

30. Maria Teresa Cabré i Castellví

Presidenta de l'Institut d'Estudis Catalans

L'Argentera, 1947

Maria Teresa Cabré i Castellví, presidenta de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) i primera dona a ocupar aquest càrrec, neix el 1947 a l'Argentera (Baix Camp), en el si d'una família treballadora. El pare, forner, només havia cursat la primària i la mare havia estudiat a l'Institut Escola. Tots dos van inculcar a la Teresa el gust per la lectura i l'estudi.

A l'Argentera hi havia aleshores una escola de primària unitària. Seguir estudis més enllà dels nou anys, quan s'acabava l'ensenyament primari, suposava haver de sortir del poble i fer sacrificis que pocs nois, i menys noies, podien permetre's. La ferma voluntat dels pares va fer que els cinc germans (tres noies i dos nois) continuessin estudis secundaris i superiors.

El 1964 inicia estudis universitaris, primer a la Universitat de Saragossa i després a la Universitat de Barcelona (UB), on el 1969 obté la llicenciatura en Filosofia i Lletres i on aviat s'incorpora a la docència. El seu tarannà solidari la duu a participar en les lluites per les condicions laborals del professorat no numerari. El 1977 es doctora i el 1984 guanya la plaça de professora titular.

El 1985, la Generalitat li encarrega

la creació i direcció del TERMCAT, que té com a objectiu l'elaboració de nous recursos terminològics i la seva adequació als estàndards internacionals. Al capdavant d'aquest projecte, Cabré esdevé una precursora en la utilització de la informàtica per al tractament lexicogràfic.

El 1990 guanya una càtedra de lingüística a la UB. El 1993 fa el salt a la Universitat Pompeu Fabra, amb un propòsit principal: la creació d'un institut de recerca lingüística, l'IULA, que dirigeix fins al 2004.

Mentrestant, el 1989, esdevé membre numerària de l'IEC, una institució que llavors començava a sortir de l'anquilosament de la dictadura i el postfranquisme. La seva condició de dona —tot just la segona a ingressar-hi en tota la història de la institució— i

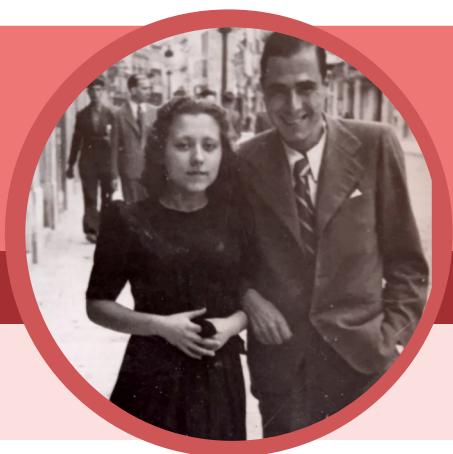
la seva procedència, rural, eren poc usuals. Això no obstant, com a directora de les Oficines Lexicogràfiques de l'Institut, coordina la primera edició del *Diccionari de la llengua catalana*, que havia de substituir el DGLC de Fabra, de 1932.

El 2014 accedeix a la presidència de la Secció Filològica. Sota el seu mandat apareixen, el 2016, la nova *Gramàtica de la llengua catalana* i la nova *Ortografia catalana*. El 2021 és elegida presidenta de l'IEC, càrrec que encara exerceix.

És *doctora honoris causa* per diverses universitats i ha rebut nombrosos premis i distincions per les seves aportacions a la recerca terminològica, entre els quals destaca el Premi Internacional de Terminologia Eugen Wüster (2007).

Tot sense renunciar a uns orígens que reivindica i mantenint la vinculació amb l'Argentera i la seva gent.

PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE L'ARGENTERA

31. Marina Ferrater Mestres

Mestressa de casa

Reus, 1921

La Marina és la petita dels seus tres germans. La seva adolescència va estar marcada per la Guerra Civil, els bombardejos, la fam... Tot el benestar que havia tingut a casa i a l'escola es van esfumar en arribar la guerra.

Va néixer l'any 1921 a la ciutat de Reus, en una família que en aquella època, donades les circumstàncies, en podríem ben bé dir benestant. El seu pare era treballador de l'Ajuntament de Reus i la seva mare es dedicava a les tasques de casa i a tenir cura dels quatre fills.

En mig de tota aquesta disbauxa va conèixer el seu marit, Antoni Mestres Barenys, un noi del poble de Maspujols. Així va ser com va arribar a aquesta petita població, on es va trobar en un món completament diferent del que estava acostumada. Un món rural que pels que han viscut a la ciutat, saben molt bé que és dur, sobretot per una dona d'aquella època, ja que no es tenien els mitjans per desplaçar-se i la nora era l'encarregada de cuidar de la família del marit, cosir complicitats amb els veïns, fer la bugada als rentadors del poble, anar a buscar l'aigua a la font i un llarg etcètera.

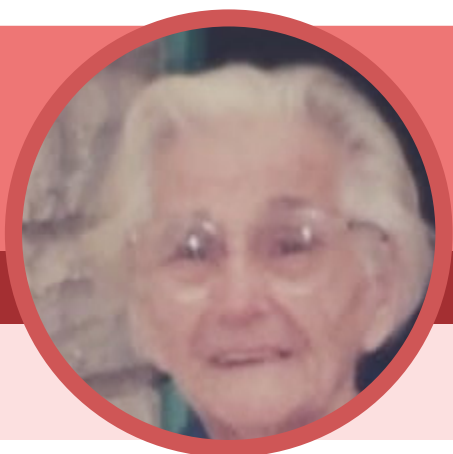
La Marina sempre menciona que quan fa aquestes explicacions al jovent se'ls fa difícil creure-la, però l'adaptació, explica, va ser prou complexa. Amb el temps, van venir dos fills i mentre la vida era prou dura per no tenir temps de gaudir-los, ells es van anar fent grans i la Marina va enviudar.

Ella va passar-se la vida cuidant de la seva família, fins i tot d'en Sisquet, el germà del seu marit, que tenia una discapacitat mental. Explica que a mesura que han anat passant els anys, se sent totalment integrada al poble i ha vist com a poc a poc tot ha anat millorant. Ara, amb cent dos anys, després d'haver perdut bona part de la família, viu sola, però amb el goig de tenir els dos fills, nores, nets i besnets que fan que la seva vellesa sigui un regal.

La Marina és una dona que fins avui aprofita el temps que li queda per recordar tot allò viscut i continuar

gaudint de la vida, aquesta que només
en tenim una.

*PROPOSADA PER L'ASSOCIACIÓ DE
DONES LA DÀLIA DE MASPUJOLS*

32. Mercedes Boquera Boquera

Empresària

L'Hospitalet de l'Infant, 1916
Miami Platja, 2005

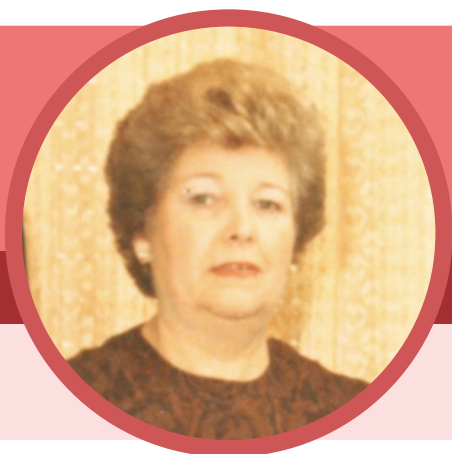
Amb l'obertura de l'establiment d'alimentació El Colmado, va ser la primera botiguera de Miami Platja.

Es va casar amb un dels homes de confiança d'en Marcel·lí Esquiús, arquitecte creador de Miami Platja al municipi de Mont-roig del Camp. El matrimoni va edificar la segona casa construïda a Miami Platja, a l'actual avinguda de Barcelona, 118.

Era una dona inquieta i amb molta empenta, que aviat va adonar-se que a Miami Platja hi calia una botiga d'alimentació per atendre els turistes que estiuejaven al primer càmping del municipi.

L'any 1958 va fundar El Colmado, el primer comerç del nucli urbà acabat de néixer. També llogava habitacions, on van allotjar-se els primers treballadors de la construcció procedents de tota Espanya. La seva iniciativa va engrescar altres comerciants a seguir el seu exemple.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE MONT-ROIG DEL CAMP*

33. Montserrat Ferré Virgili

Modista i emprenedora

Riudoms, 1929
Tarragona, 1998

A la seva infantesa va aprendre a cosir al seu poble. Amb divuit anys va marxar a Barcelona a perfeccionar la modisteria a l'escola taller del mètode de patronatge Felicidad Duce.

A la tornada a Riudoms, a contracorrent de l'època, emprèn el seu projecte muntant el seu propi taller de costura on va vestir senyores de la vila i fora vila. En aquest taller hi havia noies joves del camp que volien aprendre a cosir. I a part d'elles, disposava de noies treballadores remunerades.

Era una persona apassionada per la roba i la costura, molt treballadora, que es desvivia per l'ofici i el perfeccionament de les peces de roba ben acabades. Ella es considerava modista, i al mateix temps, dissenyadora de la seva pròpia costura. Va cosir fins a l'any 1995.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE RIUDOMS I L'ASSOCIACIÓ DE
DONES BELLA LLAR*

34. Montserrat Llorens Martí

Cartera

Mont-roig del Camp, 1933 - 1997

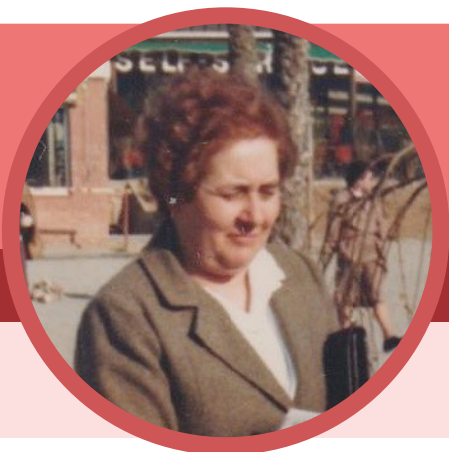
Va ser la primera cartera de Mont-roig, molt vinculada a l'associacionisme i una gran activista social i cultural.

Nascuda a Mont-roig, des de petita va mostrar un gran interès per la vida social i cultural del poble. El 1970, ella i el seu marit es van fer càrrec de Correus, i ella es va convertir així en la primera dona cartera de Mont-roig.

Va ser fundadora del Comitè Local de Convergència Democràtica de Catalunya, presidenta durant deu anys de l'Associació de Veïns Muntanya Roja i membre del Ressò Mont-roigenc, de la Unió de Dones i del Grup Sardanista la Rotllana.

La vida de la Montserrat va estar marcada pel seu gran recorregut en l'associacionisme i la cultura mont-roigenca.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE MONT-ROIG DEL CAMP*

35. Neus Sabaté Escoda

Pagesa i mestressa de casa

Rasquera, 1925
Argentera, 2022

La Neus era forta i tossuda i va aconseguir que tots els seus fills tinguessin estudis. Després d'estudiar la primària a l'escola unitària del poble els va enviar a cursar estudis mitjans i superiors amb l'esforç que suposava llavors mantenir fills fora del poble.

El 31 de juliol de 1925 va néixer a Rasquera, un poble de 800 habitants situat a la Ribera d'Ebre.

Al seu poble va fer els estudis primaris i després es va posar a treballar. Quan tenia vint anys va anar a treballar a l'Argentera a plegar avellanes. Allà va conèixer a Joan Crusat Vallés i s'hi va casar. L'Argentera és un petit poble de només 9,32 km² que el 1945 tenia 210 habitants, on l'únic mitjà de comunicació era i és encara el ferrocarril. L'estació és a 1,5 km del poble.

En Joan va morir sobtadament el 1956 i la Neus es va quedar sola per criar els seus quatre fills, la Marcelina, en Joan, la Neus i la petita Montserrat, que només tenia un any, però coratge no li'n va faltar i es va quedar a l'Argentera per tirar la família endavant.

Les pensions de viudetat als anys cinquanta eren molt minses. Per

subsistir, la Neus tenia gallines i en venia els ous. També tenien "la Donassa" un terreny, amb avellaners. La collita d'avellanes a la tardor també ajudava.

Tot i que era molt jove quan es va quedar viuda, mai es va tornar a casar i va viure la resta de la seva vida treballant per a la seva família. La Neus va viure molts anys, i els últims amb la tranquil·litat de tenir la feina ben feta.

Va morir el 31 de març de 2022 i està enterrada a l'Argentera, el que sempre va ser el seu poble.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE L'ARGENTERA*

36. Paquita Ferré Juncosa

Pagesa

Vinyols i els Arcs, 1929

La Paquita Ferré Juncosa va néixer a Vinyols i els Arcs el dia 24 de setembre de 1929. Té noranta-tres anys, és la segona dona més gran del poble i gaudeix de bona salut.

És vídua des de fa vint anys. Ha tingut quatre fills. Actualment té dues filles casades i un fill casat, que va heretar les terres de la família i continua fent de pagès. Té sis nets i tres besnets. Una neta i un besnet viuen a Brussel·les, els altres viuen tots al Camp de Tarragona.

Els seus pares tenien un forn de pa i una botiga de comestibles. De ben petita la seva mare li va ensenyar a fer punta de coixí a l'estiu. Allí a la botiga es va fer gran. No faltava mai a col·legi, on a les tardes aprenia a brodar. Quan ja tenia quinze anys va anar a aprendre a cosir a màquina amb una senyora que n'ensenyava. També ajudava als pares en tot el que convenia, tant a la botiga com al forn, on ajudava a fer les mones de Pasqua i les coques de recapte, els productes que més feina donaven a la família.

L'any 1953 es va casar amb un pagès, una forma de guanyar-se la vida que ni ara ni llavors era fàcil. Primer feien

molta verdura. S'havia d'aixecar molt aviat i aprofitar totes les hores de sol, tant amb el fred gelador de les matinades hivernals, com la calor sufocant dels dies estivals. Més tard, el seu marit i ella van comprar un tros d'olivers i va anar molts anys a fer olives, que era la principal font d'ingressos de la família.

Amb el pas dels anys, els avellaners van anar substituint la verdura. Ja abans, els tres fills donaven un cop de mà a l'explotació, però fou amb l'avellana on la seva ajuda va ser més necessària que mai en la collita de la fruita seca. Però llavors vingueren anys de males collites i preus baixos per l'avellana. Allò els portà a canviar el cultiu.

Seguint la tendència d'altres pagesos del poble, van plantar presseguers i continuant fent verdura mentre els fruiters eren petits. El resultat va ser positiu i en pocs anys el poble de

Vinyols i els Arcs era un dels millors productors de préssecs del Baix Camp i s'exportava per tot el país. Van ser bons anys, es van poder fer moltes millores al camp.

A més d'anar al tros, li va agradar molt fer ganxet, i quan li sobrava una mica de temps aprofitava per fer tapetes, vànoves i coixins per a tota la família. A finals dels anys setanta van venir de l'Extensió Agrària de Reus a fer cursets per a les dones pageses. Ella va ser una de les primeres en apuntar-se i participava activament en totes les activitats que es feien.

A principis dels anys vuitanta es va fundar al poble l'Associació de Dones Caterines. Ella s'hi va inscriure de seguida, anava a les classes de gimnàstica i a aprendre a fer macramé, que, de fet, encara en té una àmplia mostra.

Però va ser més endavant quan va descobrir l'afició a la qual més temps ha dedicat i més li agrada: fer punta de coixí. A mitjans dels anys noranta l'Associació de les Dones Caterines van organitzar cursos per a aprendre a fer puntes de coixí. Va ser llavors quan va recuperar amb il·lusió i entusiasme el que la seva mare ja li havia ensenyat, recordant les lliçons que va rebre de ben petita.

Primer va confeccionar tapetes, mocadors, vanos, lligacames, etc. Fins a dominar la tècnica per a poder fer dues estovalles per a l'altar major de l'església del poble.

Amb noranta-tres anys continua fent punta de coixí i portant una vida activa, participant activament de les activitats de la llar de jubilats i gaudint de la companyia dels besnets, especialment dels que té a prop al poble.

*PROPOSADA PER L'ASSOCIACIÓ DE
DONES CATERINES DE VINYOLS I
ELS ARCS*

37. Paquita III Ortoneda

Pagesa sòcia de la Cooperativa Agrícola de Cambrils

Cambrils, 1939

Filla de Francisco III Rovira i Engràcia Ortoneda Prim, de famílies pageses, la Paquita va néixer just al final de la Guerra Civil, fet que va marcar la seva infantesa.

El pare va morir a Vic en ser ferit durant la batalla de l'Ebre, i per tant, la seva mare Engràcia va haver de tirar endavant sola, amb un nadó (la Paquita) i dos fills més grans.

En un Cambrils de postguerra, l'única sortida laboral era la pagesia. Aquí s'hi abocaren els membres de la família III Ortoneda. Sense poder anar a escola per aquesta situació, des dels sis anys la Paquita treballava al tros amb els avis materns, mentre la seva mare i els germans anaven a jornal per altres pagesos.

Amb dotze anys van haver de marxar de masovers del xalet dels Francesos on vivien amb els seus avis. Van començar a treballar al camp tota la família per un oncle seu: havien d'arrencar patates, collir bajoques, anar a veremar, a despedregar, a fer olives, garrofes...

Amb setze anys es va posar a festejar

amb l'Amadeu Mas Coll, d'una família de pagès de Cambrils amb qui es va casar. La parella va emprendre la renovació dels conreus tradicionals per uns de nous gràcies al reg d'un pou artesià de gran profunditat.

L'empresa que van crear regava amb aspersió fruites com les maduixes, els préssecs i també els olivers. Així augmentà la producció i la qualitat del producte que es portava íntegrament a la Cooperativa Agrícola de Cambrils, on l'Amadeu va entrar a formar part del Consell Rector. Els treballadors de l'empresa familiar eren pagats per la Paquita, que era a peu d'explotació cada dia, a més a més, de la tasca diària a casa amb tres fills. Si s'havia d'anar a collir, al camp es treballava de sol a sol, cada dia de la setmana, de dilluns a diumenge i fins i tot de Nadal, si convenia.

Aquells temps van ser molt durs, perquè per molt que es treballés, la

feina no donava rendiment. Actualment, el mas familiar es manté en producció gràcies a les oliveres i els garrofers que cada setmana visiten l'Amadeu i la Paquita.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE CAMBRILS*

38. Rosa Gispert Torres

Hostalera

Riudoms, 1926 - 2012

La “Rossa Perla” va ser la quarta de sis germans. Va créixer entre fogons, perquè ja els seus pares regentaven la fonda de la carretera on paraven els cotxes de línia que portaven els passatgers a les localitats més properes.

Així doncs, la seva infantesa i adolescència la va passar a Riudoms, entre la fonda i un bar que va portar la família a la plaça del poble. La Rossa Perla (aquest era el renom de la família) va esdevenir un personatge popular entre els convilatans, perquè destacava la seva simpatia i el seu tarannà distès i amable amb la gent que l'envoltava.

A mesura que va anar passant el temps, els germans i germanes van anar fent el seu camí, i així doncs la Rossa Perla (que mai es va casar) es va quedar amb el negoci familiar.

Quan es va quedar sola va seguir portant la fonda. Va esdevenir molt popular, perquè a part de la gent del poble, també hi acudien la dels pobles del voltant a provar el típic fricandó o la sopa de Nadal que estava sempre al menú, encara que fos estiu. La Rosa, un cop servits tots els àpats, sortia de la cuina i passava per totes les taules

a donar el crit i a fer petar la xerrada. “Poca estona, que hi havia feina!”.

Treballadora incansable i lluitadora, mai es rendia, quan acabava de donar els dinars se n'anava a posar les rentadores de les tovalles i tovallons i a planxar. “Descansa!”, li dèiem, però ella ja era escales amunt i no escoltava a ningú.

A l'hora que servia els menjars despatxava els bitllets dels cotxes de línia que paraven davant de la fonda. També disposava d'habitacions per si algú s'hi volia allotjar.

Es podria dir que pràcticament mai no va fer vacances, tret per anar a algun casament, comunió o bateig dels nebots. La fonda va ser regentada per la Rossa Perla fins que es va jubilar l'1 de desembre de 1997. Va ser el seu món, la seva vida. Un exemple d'esforç, constància i dedicació a la professió.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE RIUDOMS I L'ASSOCIACIÓ DE
DONES BELLA LLAR*

39. Rosa Teigell Mas

Empresària, cuinera i escriptora

Riudecanyes, 1937

La Rosa va néixer a Riudecanyes i a l'edat de tres anys es va traslladar a viure a Vilanova d'Escornalbou, on s'hi va casar i va tenir cinc fills. Durant la seva joventut, amb setze anys, va fer una substitució de sis mesos a l'escola del poble. No tenia titulació, però va demostrar una gran vocació, i això va permetre que durant la baixa de la mestra els nens i nenes poguessin seguir aprenent i anant a l'escola.

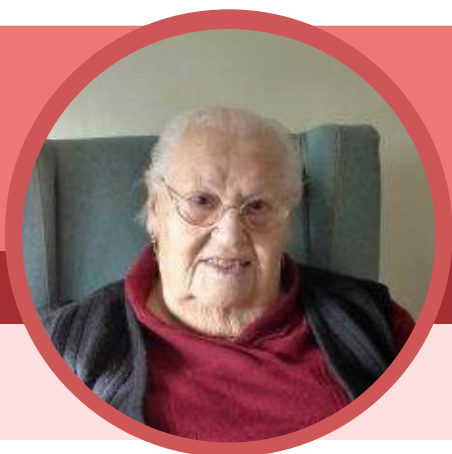
L'any 1967 va obrir una carnisseria al poble i als anys vuitanta n'obrí una altra a Cambrils. El 1990 va iniciar un nou repte: un projecte de menjars precuinats que van portar el seu nom: "Els precuinats de l'àvia Rosa". De fet, just uns mesos abans havia nascut el seu primer net.

Durant molts anys, la Rosa va ser l'encarregada de fer el menjar per a tot el poble en festes populars. A més, va fer tallers de cuina per a l'Associació de Jubilats i va ser una de les protagonistes del programa "Gent del camp, gent del llamp" de TV Reus.

Quan va celebrar les noces d'or, els seus fills li van regalar un recull de les seves receptes com a record familiar. Aquesta compilació es va convertir, deu

anys més tard, en l'embrió d'un llibre de receptes de cuina que es va publicar per Sant Jordi de 2022: un dels seus somnis més anhelats.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE VILANOVA D'ESCORNALBOU*

40. Rosa Virgili Granell

Mestressa de casa

Mont-roig del Camp, 1920
Castellar del Vallès, 2018

Nascuda a Mont-roig, vivia al Mas Boter de les Pobles. Durant la Guerra Civil espanyola, ella i el seu marit van haver d'exiliar-se a França, on van ser enviats al camp de refugiats de Sant Cebrià del Rosselló.

Al cap de set mesos va ser traslladada a la Maternitat d'Elna, on va tenir al seu primer fill. Un cop va tornar de l'exili, va participar donant suport als maquis i a la lluita antifranquista en la clandestinitat.

La Rosa Virgili és un exemple del paper, generalment invisibilitzat, que van tenir moltes dones durant la Guerra Civil, la postguerra i la dictadura franquista.

Una de les primeres mares acollides a la Maternitat d'Elna, on va tenir el seu fill l'any 1940.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE MONT-ROIG DEL CAMP*

41. Rosa Pujol Clavaguera

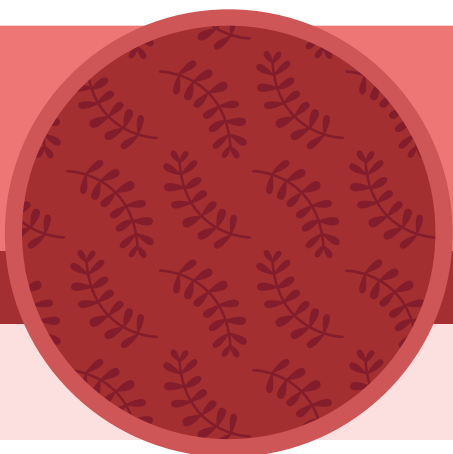
**Fundadora de vàries
entitats i associacions**

Riudoms, 1911 - 2005

Va fundar algunes associacions implicades en la vida social i activa de Riudoms, com la Bella Llar, una associació encara vigent exclusiva de dones per donar valor a la figura de la dona. També la Coral Rossinyolets de Maria i l'Extensió Agrària, una agrupació de joves que feien activitats, xerrades i viatges per als homes.

A més, la Rosa va fer possible que es duguessin a terme també activitats, xerrades, viatges per a les noies i colònies per a nenes, que fins al moment només s'havien dut a terme exclusivament de nens.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE RIUDOMS I L'ASSOCIACIÓ DE
DONES BELLA LLAR*

42. Teresa Montaner Fernández

Mestra i sindicalista

Reus, 1887
Barcelona, 1977

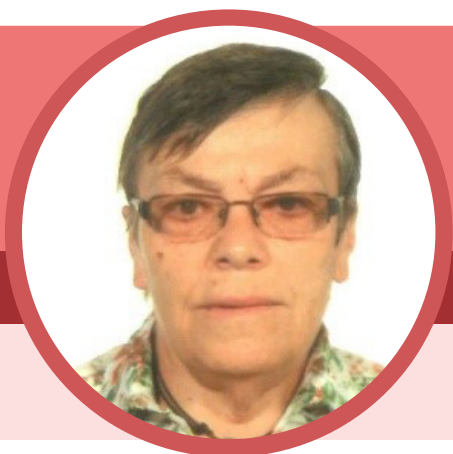
Va desenvolupar la seva activitat a Valls des del 1930, que va ser quan va arribar per a treballar. Dona de conviccions catòliques.

Era casada amb el líder socialista vallenc Joan Sendra Siscart. Va mostrar-se especialment activa per a l'alliberament dels presos vallencs pels fets d'octubre de 1934, entre els quals es trobava el seu marit. Treballava al Grup Escolar Rafael Campalans.

A les eleccions de febrer de 1936 va fer ostentació política a favor del Front Popular. Estava afiliada a FETE-UGT. El juliol de 1937 era una de les directores de les escoles nacionals. El juliol de 1938 va participar en un míting del Front Popular al Cinema de Valls, en la commemoració del segon aniversari de l'inici de la guerra, representant la Unió de Dones Antifeixistes, organització de la qual era la presidenta. El juliol de 1939 va ser depurada.

Informacions extretes del Diccionari Biogràfic del Moviment Obrer als Països Catalans, publicat l'any 2000 per Edicions de la Universitat de Barcelona i Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

**PROPOSADA PER UGT
COMARQUES DE TARRAGONA**

43. Teresa Feliu Baquedano

Treballadora a la indústria del metall

La Selva del Camp, 1946 - 2022

Filla de pares treballadors. El seu pare, d'ideologia conservadora, i la seva mare, religiosa i creient. Això fa que des de petita estigui vinculada a l'Església fins que pren consciència dins l'escoltisme de la Selva del Camp a la secció de nenes, promovent la crítica i l'autocrítica al poble i començant així la lluita per la llibertat d'expressió.

L'any 1971 fa un primer compromís amb l'Institut de Missioneres Seculars (associació de persones laiques consagrades). Aquest compromís el referma l'any 1973 i el manté fins a la seva mort. Això la fa estar molt present en moltes accions del teixit associatiu de la Selva del Camp: Grup de Colònies Roure, el Grup d'Esplai, els JARC, el Grup de Dones...

A principis de l'any 1972 entra a formar part del sindicat Vertical i del jurat d'empresa d'on treballa (MAI), fet que l'impulsa a ser presidenta comarcal del Metall a Valls i a tenir diversos càrrecs provincials a Tarragona.

L'any 1973 la detenen juntament amb quatre companys per la seva resistència a la dictadura. És alliberada uns dies després amb llibertat sota fiança i causa pendent, tot i que continua participant en els

moviments socials, laborals i polítics que actuaven en aquella època dins l'esquerra progressista, lluita que tenia com a objectiu enderrocar el Sindicat Vertical i forçar l'aparició d'organitzacions sindicals lliures i democràtiques. Aquesta doble feina, realitzada tant des de l'oficialitat com des de la clandestinitat, acaba en una assemblea provincial al Camp de Mart de Tarragona sobre el món laboral, en què s'impulsa els treballadors a reivindicar eleccions per escollir comitès d'empresa en cada centre de treball. L'any 1977 es desmantella el Sindicat Vertical.

Ja en democràcia i mentre treballava a l'empresa MAI, va ser escollida pels seus companys i companyes, i de forma ininterrompuda, delegada sindical. Primer a l'USO, i després a Comissions Obreres de Catalunya, sindicat on va pertànyer fins a la

seva mort. Va ser una membre molt activa i destacada de la Comissió Executiva i dels Consells de CCOO de Tarragona i Catalunya. L'any 2010 se li va atorgar la Medalla President Macià per part de la Generalitat de Catalunya, en reconeixement a la seva tasca i el seu compromís en la lluita pels drets laborals dels treballadors i treballadores.

L'any 2011 va ser nomenada jutgessa de pau del seu poble, la Selva del Camp, una responsabilitat que va exercir fins al febrer de 2021.

*PROPOSADA PEL GRUP DE DONES
DE LA SELVA DEL CAMP
I LAURA GIRONA*

44. Teresa Prats Salvat

Professora de català i tapissera

La Selva del Camp, 1904 - 1968

La seva ideologia republicana i catalanista i la seva lluita per aquests valors es pot documentar, a través dels records de convilatans i convilatanes, per la seva implicació en celebració de la proclamació de la República, el 14 d'abril de 1931, a la plaça del Portal d'Avall.

La Teresa Prats Salvat de cal Xutxo (anomenada també "la Xutxa") va néixer a la Selva del Camp l'11 de febrer de 1904 en el si d'una família pagesa.

Amb la República, la Teresa Prats s'implicarà en l'entitat del poble "la Defensa Agrària", de tarannà catalanista i republicana, seu d'ERC i del sindicat Acció Obrers del Camp. La Teresa Prats Salvat, juntament amb la Teresa Fortuny, hi impartiran català. Amb l'inici de la Guerra Civil, la Teresa virarà cap a ideologies revolucionàries i, segons les fonts orals, anarquistes, implicant-se d'una forma molt activa en les organitzacions del poble. Només una font oral molt propera a la Teresa recorda la seva implicació a la guerra com a miliciana, fet que no s'ha pogut documentar. Tot i així, en aquesta època se la comença a conèixer com "la miliciana", cosa que corrobora la hipòtesi.

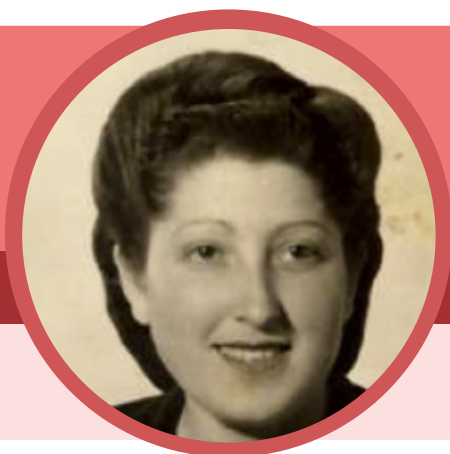
La Teresa va ser una dona trencadora amb el model femení de l'època i se la recorda portant pantalons i pistola. És a finals dels anys trenta que es casarà amb Desiderio Pascual Barriuso, nascut a Olmillos (Sòria) i soldat republicà.

Amb la victòria franquista, la Teresa s'exilia a França i el matrimoni serà conduït en diferents camps de concentració francesos: ell passarà per Sant Cebrià i Sètfons i ella serà conduïda al camp de concentració de Clocher, Gueret (Creuse). A principis de 1940 enviarà tres cartes des d'allà a Joan Tauler per tal de demanar ajuda i per informar de la seva situació a Lluís Companys, de qui s'entreuu que hi havia una coneixença mútua. Per les cartes, també s'entreuu que mantenia una relació d'amistat amb Dolors Bargalló, política feminista d'ERC.

La Teresa aconseguirà sortir del camp de concentració i es reunirà amb el

seu marit. Els dos aniran a viure a Le Buçon (Creuse, França) on treballarà a les famoses fàbriques de tapissos. No retornarà a la Selva fins el 1966 i morirà el 2 de maig de 1968.

*PROPOSADA PEL GRUP DE DONES
DE LA SELVA DEL CAMP
I LAURA GIRONA*

45. Trinitat Garcia Bielsa

**Enamorada de la medicina
i metgessa del poble**

Duesaigües, 1921
Maspujols, 1998

Trinitat Garcia Bielsa neix a Duesaigües el 9 d'abril del 1921 i mor a Maspujols el 15 de juliol de 1998. De molt joveneta es trasllada junt amb la seva família a viure a Maspujols, on passa la guerra.

Els seus pares, José Garcia Porcart i Consuelo Bielsa Gargallo eren jornalers, i ella de vegades també. Va ser la segona de cinc germans, Manuel, Trinitat, Bienvenida, Cándida i Baltasar.

Es va casar amb un noi del poble, l'Anton Llauredó Salvat, i van tenir un fill, el Josep Maria. Al cap de cinc anys de casada va enviuadar. No li va ser fàcil tirar endavant, però era una dona forta i no li va importar treballar per fer gran el fill, que després de la mort del marit era l'únic que li quedava.

La Trini, tal com l'anomenaven al poble, va ser una persona molt estimada. Ella era una enamorada de la medicina, ben segur que si hagués estat en l'època nostra, avui en dia seria la Dra. Trinitat Garcia Bielsa. Tant ajudava a néixer una criatura com a punxar una d'aquelles injeccions que tant atemorien a la mainada; tant era confident, pany de llàgrimes,

com psicòloga quan calia. Ella havia nascut per ajudar a tothom i ser el servei d'urgències per la gent que ho necessitava, però per sobre de tot mai va dir ni fer res que pogués ofendre a ningú.

El dia que va morir, com una gran persona i professional, es va emportar tots els secrets i confidències que la gent li havien confiat. Avui dia, a tot el poble la recorden amb molta estimació. Va ser una gran dona, bona mare i millor àvia.

**PROPOSADA PER L'ASSOCIACIÓ DE
DONES LA DÀLIA DE MASPUJOLS**

CONCA DE BARBERÀ

46. Concepció Tarragó Castro

Secretària a l'ajuntament

Solivella, 1921 - 2006

L'empremta deixada per l'associació de dones que la Concepció va fundar forma part del patrimoni col·lectiu solivellenc.

A mitjan mes de novembre de 1940, Concepció Tarragó va entrar a treballar a l'Ajuntament de Solivella com a auxiliar administrativa, amb caràcter interí.

A petició pròpia, i amb la voluntat d'ampliar i aprofundir en coneixements i estudis d'administració local, l'ajuntament solivellenc li va concedir llicència, la qual cosa li va permetre preparar l'oposició que afrontaria en uns mesos. Es va traslladar a Tarragona, al col·legi de les Teresines, fins el dia 20 de maig de 1942, que va tenir lloc l'oposició i va guanyar la plaça en propietat.

Transcorreguts uns anys, el dia 10 de setembre de 1963, va quedar vacant la Secretaria de l'Ajuntament de Solivella. Com a proposta de l'ajuntament i amb el vistiplau de la Direcció General d'Administració Local, li oferiren la possibilitat de fer-se càrrec provisionalment de Secretaria

i Intervenció, per considerar que tenia la preparació i coneixements suficients per exercir el càrrec. Va acceptar la proposta i va suposar per a ella tot un repte professional.

Donada la seva trajectòria davant de la secretaria de l'Ajuntament de Solivella, rebé l'homenatge del seu poble el dia 26 de juny de 1987, en què se li atorgà el títol de filla predilecta. Va ser un acte presidit per l'alcalde i regidors acompanyat per representants de les associacions i entitats locals, el cap del Servei d'Administració local de la província, el president del Col·legi de Secretaris i nombrosos companys secretaris.

El fet de ser dona i treballar a la secretaria d'un ajuntament va sorprendre per tot el que suposava per a la presa de decisions davant de col·lectius que tot eren homes. Es va donar alguna situació injusta per la seva condició. En entrar a

treballar a l'ajuntament del seu poble, hi havia dues places d'auxiliar, una ocupada per un home i l'altra per una dona. Pel fet de ser dona, era discriminada amb el sou respecte de l'altre company de feina, fet que va provocar la seva queixa a l'alcalde, el qual va reunir els regidors fora de la seu municipal per informar del fet i, una vegada assessorats per tècnics de l'administració local del govern civil, es va resoldre la discriminació per sou.

La Concepció era reconeguda per tot el col·lectiu de secretaris, ja que en les diverses reunions de treball s'interessava en gran manera pels nous esdeveniments, els temes i les qüestions a tractar amb tot detall i precisió. Tenia un gran sentit de la responsabilitat i de la justícia. Era una persona avançada en el temps. Un dels seus valors era la capacitat de diàleg i entesa envers tothom. Valorava i estudiava tots els assumptes abans de qualsevol resolució. En els seus anys d'exercici, no era gaire corrent que una mare de família compartís altres responsabilitats i tot el que comportava el pes d'un municipi en les seves funcions de fe pública i assessorament legal, a més del control i fiscalització interna de la gestió econòmica financera i pressupostària de l'ajuntament com la resta de tasques administratives, amb tota la complexitat que això representa.

Un fet destacable pel fet d'haver estat a la secretaria de l'ajuntament i el tracte directe amb els habitants va fer que fos coneixedora de moltes circumstàncies, necessitats i penúries de la gent, i en gran manera de les dones. Amb elles compartia afanys i inquietuds, sempre amb serenor i vocació de servei al seu poble i la seva gent. Amb el seu bon fer, va saber crear un teixit immens de relacions,

cercant sempre espais de tolerància i convivència. Va saber connectar amb tothom, una cosa gens fàcil, puig per aconseguir-ho s'ha d'haver sofert i estimat molt.

La percepció de la realitat la va dur a projectar la dona solivellenca amb la fundació i consolidació del Grup Cultural de la Dona de Solivella. Era l'any 1975. Constituir una associació de dones en aquell temps era tot un atreviment, un repte, una aventura i una gran il·lusió. La Concepció ho va aconseguir. Una bona colla de dones hi dipositaren la seva confiança per aventurar-se en una sèrie de fets que en aquell moment eren impensables: que les dones poguessin desenvolupar tasques de dimensió social i cultural al poble. En un principi es van presentar algunes reticències i incomprensions, però la Concepció ho va saber administrar.

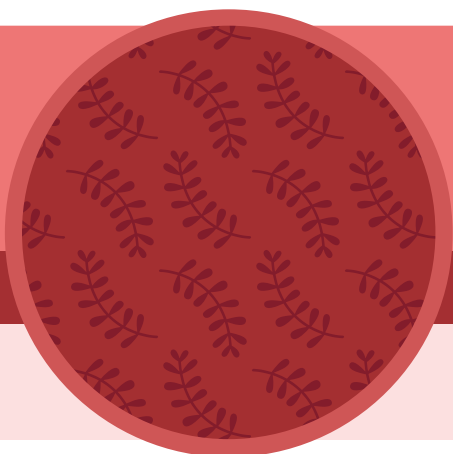
L'Associació de Dones solivellenca fou capdavantera en l'àmbit comarcal, provincial i de les primeres de Catalunya en tirar endavant un projecte associatiu on la dona tenia veu pròpia i prenia les seves decisions. La Concepció va crear escola. Al llarg dels anys les administracions públiques han fet diversos reconeixements a la trajectòria i la feina feta. Així tenim que el 13 de juliol de 1989 la Generalitat de Catalunya lliurà al col·lectiu de dones de Solivella, un accèssit dels Premis per a la Igualtat, guardó que va recollir la seva fundadora de mans del president de la Generalitat de Catalunya.

Dins l'àmbit comarcal de la Conca de Barberà, en el temps anaren sorgint diversos moviments associatius de dones, i així el 14 d'abril de 1999 es constituí el primer Consell Comarcal de Dones de la comarca, on hi serien

representades les associacions de dones legalment constituïdes, i Concepció Tarragó Castro hi va assistir com a presidenta a del Grup Cultural de la Dona de Solivella. Tot un honor i tot un nou repte.

Era tan immens tot el llegat de l'associació de dones, que amb motiu del vint-i-cinquè aniversari de la seva fundació, es va decidir adquirir una campana que portaria el nom de Concepció, en homenatge i honor a la seva fundadora. Va ser un acte festiu que tingué lloc el dia 8 de desembre de 2000.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE SOLIVELLA*

47. Josepa Abellà Pallàs

Sindicalista i treballadora del tèxtil

Montblanc, 1909

Josepa Abellà Pallàs, coneguda com a “Pepa de cal Ribetes”, va ser una protagonista destacada de la llarga vaga de 1932 a la fàbrica de teixits del senyor Cardús, a la vila de Montblanc.

La vaga va resultar exitosa i els treballadors van aconseguir millores salarials i d'altre tipus. Malgrat això, es produí una desavinença entre els treballadors i la direcció local de la CNT, amb la qual van trencar i s'afiliaren majoritàriament a la UGT. Posteriorment, l'any 1936, seguint l'exemple del seu germà, el també sindicalista Joan Abellà Pallàs, s'afilià a les joventuts del PSUC.

El 1937, en representació del PSUC, entrà a l'ajuntament. Finalitzada la guerra fou acollida per uns familiars de la Barceloneta (Montblanc), però fou detinguda i empresonada. L'any 1946 va tornar a Montblanc per fer-se càrrec dels seus pares i ajudar-los en les feines del camp. Des d'aleshores, va compaginar la feina de pagès amb la feina a una fàbrica tèxtil al poble veí de Vilaverd, i es va dedicar a la tasca sindical, com a representant de les treballadores; una tasca que va mantenir fins que es va jubilar.

*PROPOSADA PER UGT
COMARQUES DE TARRAGONA*

48. Maria Albareda Vidal

Botiguera i escriptora

Sabadell, 1919

Santa Coloma de Queralt, 2007

Maria Albareda Vidal va ser una escriptora catalana que visqué gran part de la seva vida a Santa Coloma de Queralt.

Des de principis dels anys cinquanta Albareda va escriure de manera continuada en publicacions locals i comarcals, sobretot en el Diari de Sabadell, Igualada, la Revista de Badalona, La Veu de l'Anoia i La Segarra. En aquesta última publicació, va formar part del Consell de Redacció de la revista.

Albareda va obtenir múltiples premis literaris: el premi als Jocs Florals de Bellaterra (1953), premis als Jocs Florals de la plaça Llana (anys 1958, 1965 i 1970) i, el més important, el premi Narcís Oller als Jocs Florals de Barcelona de 1973 per l'obra Les "cosetes" de la senyora Elvireta. També va participar en l'edició del llibre Antologia: trenta-set autors sabadellencs actuals (1956).

En paral·lel, també es va dedicar a recollir les particularitats del parlar de Santa Coloma de Queralt. El 21 d'octubre de 1973 va presentar la

comunicació "Grafia i filologia pròpies de la vila" a la XVII Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos celebrada a Santa Coloma de Queralt. Un any més tard (1974), la Fundació Salvador Vives Casajuana li va concedir un accèssit al premi Pere Labernia pel treball Grafia i filologia pròpia de la Vila de Santa Coloma de Queralt. Durant els anys del tardofranquisme, va ensenyar llengua catalana de manera clandestina.

Entitats culturals de Santa Coloma de Queralt han publicat part de l'obra de Maria Albareda. És el cas de Les veus de Maria Albareda. Recull de textos de la Revista La Segarra (1979-1995), editat per l'Associació Cultural Revista La Segarra (1998), i del Recull n.5, publicat per l'Associació Cultural Baixa Segarra (1998).

**PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE SANTA COLOMA DE QUERALT**

49. Maria Canaleta i Abellà

Mestra d'escola

Barberà de la Conca, 1896

El Masnou, 1980

Dona identificada amb el socialisme de Pablo Iglesias, i aquesta ideologia progressista fou la saba que alimentà també a Maria.

Els pares, d'origen humil, Ramon Canaleta Tous de Cal Costa i Maria Antònia Abellà Poblet van contribuir també al triomf de la societat agrícola fundada pels pagesos per fer front a la crisi finisecular agreujada per la fil·loxera (1894) i la construcció amb l'ajut de tot el poble de la fundació de la societat. Aquell any els pagesos deixaren de conrear la terra dels propietaris. Va assistir a l'escola nacional del castell dels templers de Barberà. El 1910 llegien i escrivien el 37,80% de la població. L'any 1914, sota la presidència d'Enric Prat de la Riba, es va donar una major importància a l'educació i la cultura com a motors del progrés de Catalunya.

L'any 1913 marxa amb carro a Barcelona i als dinou anys es gradua com a mestra de primera ensenyança superior per l'Escola Normal de Barcelona. L'any 1915 Maria Canaleta és nomenada mestra interina de l'escola de nenes de Barberà, i hi

exerceix durant uns anys.

L'any 1923 és nomenada mestra de secció en propietat de l'Escola Nacional del Masnou (Comu) i es troba de nou amb l'imperatiu de l'escola tradicional. Molt propera al sistema Montessori, tant en el seu dia a dia a l'escola com fora, tenia com a objectiu principal despertar la curiositat en els nens i nenes a partir de fets quotidians, els objectes i la natura.

L'any 1926 es casa amb Josep Pericot Llorensi. Ella va ser directora de l'escola pública conjuntament amb el seu marit. Ell dirigia la secció de nens, i ella, de les nenes. A l'escola s'adoptaren els sistemes i les estratègies que els eren més efectius partint de la proximitat i l'empatia amb la realitat dels escolars. Durant els anys de la República devien constituir el moment en què van poder desenvolupar una tasca educativa més lliure i més d'acord amb la seva vocació. Mara Canaleta no es va situar

en la primera fila de construcció de teories, però la seva manera de ser i la seva fe en l'educació i en la cultura perseguen l'emancipació de l'ésser humà a través d'aquest ideari.

L'any 1936 esclata la Guerra Civil. Durant els bombardejos, nens i nenes anaven a un túnel del Masnou, on s'amagaven. Quan no es preveia que fos tan greu, jeien sota el llit, sempre amb un llapis entre les dents per evitar l'ona expansiva de les bombes.

L'escola continuava oberta. Els nacionals van entrar per destrossar-ho tot i demanaven on era la bandera espanyola. Ella va contestar que solament en tenia una, de catalana, i que si volien, la podien partir en dos.

Per mesures de seguretat, els fills, de deu, vuit i sis anys, van viure a Barberà de la Conca i tutelats pels cosins de Cal Pons. Ella continuava la seva tasca al Masnou.

Entre el 1940 i 1941, la Maria Canaleta i el Josep Pericot, ja malalt i amb els fills petits, van ser desterrats a Pinarejo (Cuenca), entre d'altres, perquè cap dels dos no va voler exercir les classes en castellà.

Els fills recorden que a Pinarejo vivien a una casa amb una paret que queia i que, per sostenir-la, algú hi havia posat el tronc d'un arbre. Va exercir de mestra a Pinarejo. Recentment, el seu fill Jordi Pericot Canaleta hi va anar. Encara recordaven la Maria Canaleta.

Tot i aquests contextos, Maria Canaleta va ser sempre capaç de continuar la seva tasca, de fer les classes sense rancúnia, sense descarregar ni en els alumnes ni en els fills les culpes del càstig a què havia estat sotmesa.

L'any 1942 torna al Masnou, després de plantar-se, sola, davant el Ministeri i la burocràcia franquista de Madrid perquè revisessin el seu cas. El poble del Masnou els va ajudar a reconstruir l'escola que havia quedat en res i van dur, entre d'altres, mantes i matalassos.

L'any 1946 mor Josep Pericot Llorenç. Maria Canaleta els demana solament una cosa als seus fills: havien d'estudiar Magisteri, després ells ja agafarien altres camins d'acord amb les seves inquietuds.

Va ser una dona que mai va quedar atrapada en el ressentiment o el victimisme. Va continuar fent classes a l'escola del Masnou, un edifici modernista que va ser, a banda d'escola, església, hospital i presó. Va continuar donant classes amb l'objectiu que els nens i les nenes aprenguessin, més enllà dels coneixements, a desenvolupar-se en la vida, i en definitiva, persones capaces de valdre's per elles mateixes.

Des del 9 d'octubre de 1963, exalumnes de l'Agrupació escolar Mixta-Ocata-Masnou recorden encara avui les seves classes: als matins, resoldre problemes de matemàtiques aplicats a la vida real; a les tardes, lectura, i els dissabtes d'examen a Barcelona, que ella els acompanyava i que després ho celebraven conjuntament. Als estius, quan moltes mares treballaven a la fàbrica, ella donava classes a l'escola als nens i nenes. També a les nits impartia docència als adults.

**PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE BARBERÀ DE LA CONCA**

50. Maria Mestre Aubia

Matrona

Puigpelat, 1909
Montblanc, 1995

Va anar a l'escola de Puigpelat i des de ben petita li agradava jugar a metges. Es passava hores guarint l'única nina que tenia, que l'havia heretat de les seves germanes grans.

Va viure una infància feliç. Com que era la més menuda, sovint ens explicava que les seves germanes la tenien consentida. Tenia moltes inquietuds i de sempre va tenir molt clar que no es volia quedar al poble i casar-se, com feien totes les noies, amb un bon xicot, i dedicar-se a les tasques de la llar i tenir cura dels fills.

Fruit d'aquestes inquietuds, ben aviat es va adonar que volia estudiar medicina, elecció difícil per a una dona, atès que era una professió d'homes i sabia que no seria fàcil, tant pel fet de ser dona com per la part econòmica.

A casa, no els faltava el plat a taula, però de diners no en sobraven. Va arribar la mort del pare, i el noi de la casa, el seu germà, com a hereu, va rebre tota l'herència. Ho va vendre tot i va marxar a l'Argentina en cerca de fortuna, deixant les dones de la casa desamparades, les quals van haver de tirar endavant i espavilar-se per elles

mateixes.

La mare cosia per les cases i les dues germanes grans es van casar i van marxar de casa. Ella es va quedar sola amb la mare. Va arribar el moment en què va haver de decidir quin seria el seu futur, i va marxar cap a Barcelona per estudiar medicina, però com que no tenia possibilitats econòmiques, ben aviat es va adonar que mai podria ser metge. Llavors, va iniciar els estudis de matrona a la Universitat de Barcelona.

Un cop a Barcelona, es va instal·lar en una pensió modesta. Per poder sufragar les seves despeses i el cost dels estudis, els matins anava a la universitat i a les nits treballava fent tasques de cura de malalts i d'infermeria.

Van ser uns anys molt durs, ja que havia de treballar moltes hores i les poques que no treballava les havia de dedicar a estudiar. No tenia temps per

a res més, només treballava i estudiava i sempre amb la por de no poder pagar els estudis. Però tot esforç es mereix una recompensa. Finalment, a l'edat de vint anys va poder obtenir la titulació de matrona.

Una vegada va acabar els estudis va obtenir la plaça de llevadora a Montblanc, vil·la ducal, capital de la Conca de Barberà, i allí va ser on va iniciar la professió de llevadora. Anteriorment, les tasques que havia de portar a terme una llevadora eren molt més dures que les actuals. Les criatures naixien a les cases i la llevadora havia de desplaçar-se a totes les llars, masos, masies, disseminats i altres poblacions de la comarca per tal de donar a llum a totes les nenes i els nens de la Conca de Barberà. Per desplaçar-se feia servir tots els mitjans possibles en aquell temps, tant hi anava amb ruc com en carro i, més endavant, ja es va poder desplaçar amb un cotxe particular, llogat per ella mateixa.

Els inicis a Montblanc també van ser durs, no la coneixia ningú, era molt jove i s'havia de guanyar la confiança de tots els veïns. Però gràcies a la seva gran professionalitat i també al seu bon caràcter i simpatia, de seguida va ser coneguda per tot Montblanc i tota la comarca i, fins i tot, en algun poble de fora. Tothom la coneixia, i fins i tot ara la recorden com la "senyoreta Maria".

La seva mare va emmalaltir i la va portar a viure amb ella a Montblanc, ja per aquest temps havia pogut llogar un pis digne per a les dues. Entre part i part, també va tenir temps de fer bones amistats i va conèixer el que seria el seu marit, el Josep Avià Vega, montblanquí, de professió músic, amb el que es va casar el juliol de 1944 a la Basílica Nostra Senyora de

Montserrat. El matrimoni va ser molt feliç, i van culminar la seva felicitat adoptant la seva filla, la Maribel, ja que la senyoreta Maria va patir molts avortaments naturals i no va poder arribar a ser mare de forma natural.

Va portar al món a moltíssims infants. El nombre exacte no el podem tenir, ja que als inicis de la seva vida laboral no es portaven uns registres com els que es porten actualment.

Posteriorment, a Montblanc es va instal·lar la Clínica Montserrat, on ella va ser contractada per anar a realitzar els parts i posteriorment en va ser l'encarregada.

A causa de desavinences amb alguns dels seus companys, va decidir obrir el seu propi consultori. Gràcies al seu esforç i al del seu marit, es van poder comprar una casa, on van traslladar el consultori, anomenat Consultori Mestre.

En aquest centre també hi van néixer molts infants i era comarcalment conegut pel bon tracte i el bon menjar que es proporcionava a les parteres. A més a més, ella mateixa va "fabricar" les primeres incubadores, les quals consistien a agafar una caixeta de sabates, omplir-la de cotó fluix i posar-hi calor a través d'una bombeta. Llavors, hi col·locaven el nadó i procuraven que tingués molta calor per poder sobreviure. El cert és que mitjançant aquest mètode va poder salvar molts infants. Va continuar exercint com a llevadora i practicant fins a la seva jubilació.

Dona d'ideologies d'esquerres, va patir moments difícils i de repressió durant la dictadura franquista, fins a arribar al punt que li van retirar el títol universitari per tal que no exercís la seva professió. Tot i la complicada situació en la qual

es va trobar no va defallir mai dels seus ideals i va poder continuar treballant assolint un notable prestigi.

Dins dels seus clients mai va haver-hi cap mena de distinció per raons ideològiques i religioses, la qual cosa va fer que en la seva vida, teixís amistat de tot tipus i diferents classes socials. Sempre va intentar ajudar a tothom que ho necessités. Hi havia moltes famílies que patien dificultats econòmiques i no podien pagar-li els seus serveis i mai els va posar cap classe d'impediment a l'hora de prestar els seus serveis, tot al contrari, en aquests casos era ella la que els feia portar un bon brou perquè la mare pogués alimentar bé al nou nat. També donava savis consells a les famílies del que avui en dia en diríem planificació familiar.

Les idees i la forma de pensar de la senyoreta Maria, tot i ser dona i viure en una època molt fosca, no es corresponien en l'època viscuda. Recordo de ben jove que sempre em deia que havia d'estudiar i que havia de tirar endavant per mi mateixa, i que no havia d'esperar mai dependre d'un home.

Dona de grans celebracions i de tertúlies polítiques, li encantava tenir la casa plena de gent i sentir-se la matriarca de la família. Va ser una dona avançada també amb les normes de casa seva. En el matrimoni, va decidir que seria ella la que treballaria la major part del temps, ja que els seus ingressos eren més regulars. El seu marit, a causa d'una vida laboral menys confortable, era el que estava més per casa per poder fer gran la seva filla.

Ella es passava dies i nits quasi sense passar per casa, eren temps que naixien molts infants i les distàncies

entre els pobles eren llargues, això sí, a casa sempre l'esperaven amb alegria la seva filla, el seu marit i la "mama Fina", la senyora que des del principi i sempre va ajudar a tirar endavant la casa com una més de la família.

Els anys passaven i la seva filla es va casar i li va donar tres netes, la M. Pilar, la Goretti i l'Ester, l'alegria més gran de la senyoreta Maria. Per aquell temps, ella ja estava jubilada, però amb gran alegria va participar en els parts de les seves netes, acompanyant un col·lega, gran amic seu, el Dr. Agustí Pont.

Ja amb avançada edat, va viure amb alegria el dia 10 de març de 1995, quan l'Associació de Dones de Montblanc (ADOMONT) li va retre un emotiu homenatge, coincidint amb els actes del dia de la dona treballadora, per la seva dilatada trajectòria i tasca sanitària com a llevadora de Montblanc i de la comarca.

El dia 24 de desembre de 1995, a la vigília de Nadal, va morir acompanyada de la seva família. A títol pòstum, en el ple celebrat el dia 1 de juny de 1998, l'Ajuntament de Montblanc va aprovar el nou nomenclàtor de carrers. N'hi havia un dedicat al seu nom: carrer Maria Mestre.

**PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE MONTBLANC**

51. Mercè Garcia Espinach

Pagesa i mestressa de casa

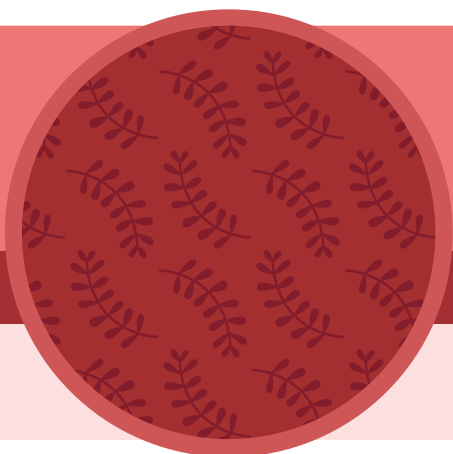
Solivella, 1894 - 1987

La seva professió va ser la de pagesa i mestressa de casa, si bé de ben joveneta va haver d'anar a "servir" a Barcelona, ja que eren anys d'una greu precarietat econòmica, sobretot en les zones rurals, perquè estaven en plena plaga de la fil·loxera a la Conca i a més el preu dels cereals havia caigut molt.

Es va casar amb Gregori Travé Domingo i a partir d'aquell casament es va dedicar amb el seu marit al conreu de la terra. A més, influenciada per la seva mare política, que era brodadora i ensenyava a brodar a les noies de Solivella, va començar a brodar, si bé poc després va començar a fer ganxet i, fins pocs mesos abans de la seva mort, va fer uns magnífics cobretaules de ganxet que va deixar pels seus nets i per algunes persones del poble.

Una dona que des de ben joveneta va dedicar la vida al treball i a cuidar del marit i els dos fills del matrimoni, i ja de ben gran portava a passejar pel terme els seus besnets.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE SOLIVELLA*

52. Nati Ninot Bonell

Formatgera

Savalla, 1950

Als principis dels vuitanta comença a fer formatges de cabra, gairebé com a autoocupació, sense cap mena de tradició ni coneixements. Es va formar fent cursets i així va començar, sense saber com li aniria. Cal remarcar que en aquell moment no hi havia cultura del formatge a Catalunya, i els de la seva generació van haver de picar molta, molta pedra.

Neix l'11 de febrer de 1950 a Cal Bardines, una masia de Savallà del Comtat.

Filla de pagesos, es casa als dinou anys amb un pagès del poble veí d'Albió. Va tenir tres fills, dues noies i un noi.

Avui, la formatgeria Sant Gil d'Albió, una de les històriques de Catalunya, té molt bona acceptació i reconeixement, en bona part gràcies a la seva capacitat de treball i generositat en les elaboracions.

Des de principis dels noranta i durant uns deu anys també va tenir un restaurant al mateix poble d'Albió. Era la Botigueta, del que encara en tenen molt bon record els seus clients.

Sempre ha estat una dona molt activa, tant a casa com fora. Va formar part

de diferents associacions socials i culturals: l'Associació Vall del Corb, Amics del Romesco Colomí, Festa del Safrà, ACREFA (associació de formatgers).

Avui gaudeix d'una merescuda jubilació, però sense deixar d'ajudar a la formatgeria que porto jo, el seu fill mitjà, Pep.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE SANTA COLOMA DE QUERALT*

53. Pepita Español Andreu

Cap de taller de centre
especial de treball

Solivella, 1944

La Pepita es va casar amb el jove Maties Corbella Iglesias. Fruit de la seva estimació varen tenir tres fills. Una dona amb empena que va tirar endavant projectes educatius amb valentia, esforç i dedicació.

La Gemma, nascuda l'any 1968, en Ramon M. l'any 1970, i el darrer en arribar a la llar fou en Jordi, el 27 de setembre de 1972, que va néixer a la clínica La Alianza de Lleida. El doctor que la va atendre li va comunicar que el seu fill tenia síndrome de Down. La notícia la va impactar, no sabia què havia de fer. Preguntaren si existia algun tractament. El doctor li contestà que sols calia donar al seu fill "educació i ensenyament", però fou taxatiu amb el fet que el seu fill Jordi no sobreviuria als quinze anys d'edat. Una notícia així, i en aquelles condicions, va provocar una incertesa immensa.

En sortir de l'hospital i arribar a casa, juntament amb el seu espòs, passaren les primeres setmanes de desconcert. Eren moltes les preguntes que es feien i no aconseguien trobar una resposta justa a la seva situació. Pensaren amb les paraules del doctor, "educació i ensenyament", perquè en aquells primers moments no veien cap sortida

a l'escola, no trobaven sortida a les seves necessitats.

Tenir un fill amb síndrome de Down era una circumstància que algunes famílies ho tenien en secret, tancats a casa sense poder fer res. Calia fer una recollida de signatures com més extensa millor per aconseguir la possible obertura d'un centre d'ensenyament a la comarca.

Tot i els contactes fets, no es van arribar a implicar i comprometre suficients famílies, ja que sols varen agrupar cinc criatures i calia arribar al nombre de sis per poder obrir un centre d'ensenyament. El temps passava, varen transcórrer tres anys des del naixement del Jordi, i fets molts i molts tràmits, sols n'eren cinc. La Pepita es negava a quedar-se a casa sense fer res, així que va plantejar a la família que volia anar on fos i més enllà, però que calia aconseguir el nombre mínim de sis, ja que el Jordi necessitaria allò

que els va dir el doctor i que ho tenia ben present en el dia a dia (“educació i ensenyament”). El temps empenyia.

El doctor Cambrodí finalment va contactar amb una família de Talarn, i aquesta un dia es va desplaçar fins a Montblanc per presentar a la seva filla Anna Pericon, de la mateixa edat que el Jordi. Però, és clar, o es feia l’acolliment de l’Anna aquí a la comarca per anar a l’escola, o no hi havia escola. La Pepita ho tenia clar i el seu entorn familiar li feu costat. Varen acollir l’Anna a casa seva, a Solivella, durant cinc anys. Amb el gest de la Pepita i els seus, l’acolliment de l’Anna facilitaria finalment l’obertura de l’escola.

L’any 1976 va obrir l’escola per primera vegada amb els sis alumnes que s’exigia de mínim, tots ells de diverses edats. L’acolliment de l’Anna per part de la família d’en Jordi fou determinant perquè finalment arrelés allò que els havia suggerit el doctor Cambrodí.

La mestra que hi donava formació fou la Clotilde Artal, que es formà amb pedagogia terapèutica, i l’educadora M. Carme Bosch Español, la qual tingué cura ella mateixa del disseny de tot el material pedagògic i didàctic que calia emprar en el dia a dia i al llarg del curs. A més, la M. Carme, amb el seu cotxe particular feia el transport dels alumnes des dels seus respectius pobles fins a Montblanc; anava des de Solivella, a Vimodí, l’Espluga i Montblanc, fins a l’escola de la Mare de Déu del Carme.

Ja tot rutllava, l’escola era una realitat, però arribats a principis de la dècada dels anys vuitanta del segle passat, els pares van plantejar que una vegada superada l’etapa de l’educació obligatòria havien de marxar cap a casa. Era com tornar a la casella de sortida. Llavors, les famílies van

creure que s’havia d’apostar per la creació d’un taller ocupacional per donar continuïtat a l’etapa adulta. Així en un primer moment va néixer el Taller Ocupacional Tilmar, i l’any 1983 es constituí l’Associació de Pares del Taller. Més tard, amb la creació del Centre Especial de Treball es creà APRODISCA, l’Associació Pro Persones amb Disminució Psíquica de la Conca de Barberà, on l’espòs de la Pepita, com a família implicada des dels inicis, en fou el primer president.

La Pepita, davant els nous reptes, feu formació i aconseguí el graduat escolar, el diploma de treballadora familiar i molt i molts altres cursos que eren necessaris per desenvolupar la seva tasca dins el taller.

Avui ho té clar com el primer dia: res de quedar-se a casa, a casa no porten res. No volia restar estancada amb el seu fill Jordi. Volia cercar un remei, una solució. Feren acolliment a casa seva d’una nena durant cinc anys per facilitar l’obertura de l’escola, i més tard signaren un aval bancari particular, tot per anar endavant. La família s’organitzà al voltant de la nova situació i en Jordi fou un estímul de superació davant una situació que no era prevista.

En aquells anys no es donava el fet que unes dones, unes mares, anessin davant un projecte educatiu com el present. Aquella espurna tan petita, que va néixer tan discretament i amb moltes incerteses, avui esdevé d’una dimensió social total.

**PROPOSADA PER L’ENRIC
CAPDEVILA TORRES**

PRIORAT

54. Assumpció Peyra de Ametller

Mestra i viticultora

Barcelona, 1924 - 2010

Va néixer a Barcelona i es va formar com a mestra a Madrid. Després de la Guerra Civil, els seus germans van iniciar amb poques ganes la recuperació de les vinyes familiars que els Peyra tenien en propietat a Escaladei.

En iniciar-se el projecte va tornar per posar-s'hi al capdavant. Va impulsar innovacions en matèria vitivinícola, com abancalar els costers per fer més productiva la vinya i més fàcils les tasques dels pagesos, va donar valor a la llicorella, va captar el coneixement tradicional i el va innovar amb tècniques apreses a altres regions i va acollir positivament les idees de Pérez-Ovejero, Pastrana, Barbier i companys.

El 1974 va entrar al Consell Regulador del Priorat i el 1994 va rebre la Medalla President Macià. Va procurar unes bones condicions pels seus treballadors i habitants d'Escaladei, impulsant l'obertura de l'escola i atraient famílies per donar-los habitatge i feina. En el vuitè centenari de la Cartoixa va convèncer els diversos propietaris perquè la cedissin a la Generalitat per la seva restauració.

Va consolidar els Cellers Scala-Dei i els seus vins. Sempre va ser optimista

amb el Priorat i en va propiciar una petita revolució gràcies a la seva visió i emprenedoria.

*PROPOSADA PER LA FEDERACIÓ
DE DONES DEL PRIORAT*

55. Josefina Cubells Llorens

Mestra, arxivera, paleògrafa i historiadora

Barcelona, 1927

El Molar, 2008

Va néixer a Barcelona en una família descendent del Molar. Va cursar l'educació primària a l'escola Ateneu Santboià vinculada a l'avançat moviment pedagògic català dels anys trenta.

L'any 1939 tota la família torna al Molar a causa de la Guerra Civil. Posteriorment, va cursar el batxillerat al col·legi Mate de Barcelona i va completar el superior i el curs preuniversitari a Madrid, on també va enllestir Magisteri i un curs de filosofia i lletres a Salamanca i a la Universitat Complutense.

Va entrar a treballar a l'Arxiu de la Corona d'Aragó i va guanyar plaça per entrar a formar part del cos facultatiu d'arxivers i bibliotecaris de l'Estat, però el 1958 va marxar a l'estranger. Durant aquest període va exercir de lectora de castellà i català a Tolosa de Llenguadoc, a Cardiff i a Nottingham.

El 1964 va tornar i va dirigir la Casa Provincial de Cultura de Lleida. El 1977 es va traslladar a Tarragona per a fer-se càrrec de l'arxiu de la ciutat. Són d'aquest període les seves publicacions més destacades. Va participar al 1r Col·loqui d'Història del Camp de

Tarragona, Conca de Barberà i Priorat. Sempre va mantenir viu l'interès per la recerca històrica, sobretot dels pobles del Priorat.

*PROPOSADA PER LA FEDERACIÓ
DE DONES DEL PRIORAT*

56. Montserrat Campàs Llorens

Pagesa, artista ceramista i polifacètica

Falset, 1933

El seu pare va escriure al full del calendari d'aquest dia: “neix la nostra filla Montserrat i també es dissol el Parlament”.

Va néixer el 16 d'octubre del 1933, un moment molt bo per la seva família, però amb molt trontoll polític.

Va créixer envoltada dels avis, tia i tieta maternes, i els seus primers anys van transcórrer plens d'afecte i amb un entorn meravellós. Després la memòria ja ve amb la Guerra Civil, que va obligar la seva família a traslladar-se al Mas de l'Anguera per raons de seguretat. La llibertat i la natura la van fer lliure i marcar per sempre.

La tragèdia de la mort del seu pare no la recorda, però pensa que potser és perquè la seva mare la va preservar de les hores tràgiques que es van succeir, o perquè els infants tenen aquest do de gravar només els bons records al disc dur de la memòria.

Inconscient del perill que suposa una guerra, va estar envoltada de nens i nenes de totes les edats, ja que per por de les bombes tothom va abandonar

els pobles (que eren l'objectiu dels bombardeigs) i es van refugiar als masos. La Montserrat explica que eren una colla que jugaven molt i estaven atents a tot el que es deia i passava.

Al mas del davant, l'anomenat “xalet” era d'un senyor de Barcelona i constava d'una construcció més moderna que l'Anguera. Com que estava deshabitada, s'hi va instal·lar un hospital de l'exèrcit republicà, on contínuament venien soldats ferits de les batalles que es van lliurar a prop. Al final de la guerra i durant la definitiva i anomenada batalla de l'Ebre, s'hi van instal·lar els equips de les brigades internacionals, gent de moltes nacionalitats, idealistes que venien a ajudar a l'exèrcit republicà.

De tant en tant sonaven les sirenes i tota la població dels masos havia de córrer a amagar-se a refugi, que era com un desguàs fet de pedra de forma molt acurada. A les tardes, durant la

batalla de l'Ebre, els avions republicans feien tiroteig entre ells i a la colla de la Montserrat els encantava mirar-los des de l'era del Mas.

La guerra continuava en un anar i venir de bombes, sirenes i ambulàncies. Així era la vida diària al Mas de l'Anguera al Nadal del 1938. Va ser aleshores quan van evacuar tota la població civil de Móra d'Ebre i moltes persones van anar cap a Falset, i per descomptat, al Mas de l'Anguera. Van arribar dues vaqueries amb els seus animals, fet que va suposar que les persones habitants dels masos poguessin alimentar-se amb la llet de les vaques.

Les ambulàncies anaven i venien fins que una tarda del 1938 van marxar tots. Un metge de Montblanc va entregar una carta a la mare de la Montserrat, que la informava del perill imminent. Joves i inconscients, la família de la Montserrat no van pensar res, però durant la matinada les tropes de Franco havien tirat una bomba entre el mas antic i el xalet, ja que pensaven que allà encara hi havia l'hospital republicà.

No va haver-hi morts, però van caure totes les portes i finestres. Amb la por al cos, i la Montserrat a braços de la seva mare, van travessar el caminal i van arribar a casa d'un veí, en Murallo, que els va acollir. Era nit freda, però no van poder encendre el foc per no donar pistes a través del fum.

En despertar va ser la gran fugida del Mas de l'Anguera, però la família de la Montserrat no va voler abandonar-lo, així que passaven el dia allà i anaven a dormir a casa d'una veïna que vivia sola. Des del llit veien les estrelles a través de la teulada foradada.

L'avi Miquel, que treballava a Figueres fent de químic, en assabentar-se de la

bomba va tornar al mas dient "si ens maten, que hi siguem tots junts".

El 12 de gener del 1939, les tropes de Franco van entrar per la carretera. Baixaven per la Plana cridant "Franco, Franco" i amb banderes d'Espanya. La família de la Montserrat ho veien tot des del Mas, fins que l'1 d'abril es va donar la guerra per acabada.

*PROPOSADA PEL COL·LECTIU DE
DONES LA QUARTERA DE FALSET*

57. Montserrat Gavalda Aran

Mestressa de casa

Ulldemolins, 1943
Reus, 2018

Filla d'Anton Gavalda i Teresa Aran Toldrà. Amb una capacitat, lucidesa i una gran força espiritual. La Montserrat comptava amb una gran trajectòria de capacitats intel·lectuals. És un referent per historiadors i publicacions diverses.

Es va casar amb en Josep M. Bessó Borrull, amb qui hi va tenir tres fills. Va viure durant tota la seva vida a Ulldemolins. Era una dona avançada en el seu temps.

Era una dona culta per bagatge propi, entregada, inquieta, constant. Molt sincera, directa, valenta i lluitadora de causes alienes, caritativa i compromesa en causes socials com Germanetes dels Pobres, la Creu Roja, maratons, altres entitats i projectes de solidaritat global.

Va participar com a regidora de Cultura i tinent d'alcalde a l'Ajuntament d'Ulldemolins durant dues legislatures (1999-2003) i va presidir i fundar la primera Associació de Dones la Carena a Ulldemolins durant quinze anys aproximadament, entre el 2 abril del 1992 i el 2007.

Era una dona creativa i entusiasta, que va aportar les primeres jornades

jurídiques al col·lectiu de dones la Carena per empoderar-les i encetar una llarga trajectòria de defensa dels drets. Va activar un seguit de tradicions, com la recuperació de Sant Galderic, la realització de la primera jornada d'art al carrer amb la participació activa de la població i l'escola d'art de la Diputació de Tarragona. Va promoure l'edició de quaderns culturals, gastronòmics, postals creatives, a més a més de documentació i actes rellevants.

Del 2000 al 2005 va ser la coorganitzadora de les trobades Intercomarcals de Sant Galderic, patró dels pagesos catalans (Terra Alta, Ribera d'Ebre i Priorat).

Era una dona catalanista i defensora dels costums i les tradicions catalanes, per tal de mantenir viu l'esperit de la tradició i la transmissió de valors.

**PROPOSADA PER LA FEDERACIÓ
DE DONES DEL PRIORAT**

58. Neus Català i Pallejà

Pagesa, infermera i activista antifeixista

Els Guiamets, 1915 - 2019

Nascuda al poble dels Guiamets en el si d'una família pagesa, com la gran majoria de les de l'època al seu poble. De jove, la Neus ja destacà quan va reivindicar que les dones cobressin el mateix jornal que els homes en les feines del camp.

Tot i l'estima que tenia al poble i a la terra, ella volia estudiar infermeria i va marxar a Barcelona. Allí la va agafar la guerra, i el seu compromís amb la causa republicana no va fer res més que créixer. El 1939 agafà el camí de l'exili, com tants d'altres, però no ho fa sola, té a càrrec seu cent vuitanta nens, la majoria orfes. Un cop instal·lada a França comença l'ocupació nazi i ella es converteix en un membre més de la resistència. La seva missió era fer d'enllaç. Els enllaços eren la xarxa de comunicació de la resistència a França. Moltes de les companyes de la Neus que van involucrar-se igual que ella, però no se'n van sortir. "A la Guerra Civil i a la Segona Guerra Mundial, les dones no vam ser auxiliars, vam ser combatents". La Neus no es va cansar mai de repetir aquesta frase.

Finalment, però, la Neus va ser feta presonera pels nazis a finals del 1943. Ja no va veure mai més el que fou el seu marit, també capturat

com ella i destinat a un altre camp de concentració.

El gener de 1944, després d'un viatge infame en un vagó de bestiar on hi havia tantes dones que no podien ni seure i on les van tenir tres dies sense menjar ni beure, la Neus va arribar a Ravensbrück (en alemany 'el pont dels corbs'). El nom es quedava curt davant tot el que va veure i patir en aquell camp de la mort. Les pallisses i les vexacions eren contínues, les condicions de vida inhumanes, la fam, les malalties i la mort van ser l'escenari d'aquells dies.

Poc després, a la Neus la van posar a treballar en un kommando (camp de concentració més petit que depenia d'un de gran) de Holleischen. Allà fabricaven municions per a l'exèrcit nazi. Ben aviat, van enxampar la Neus i altres companyes per perjudicar aquesta producció fent sabotatges: llançant mosques o escopint a la

pólvora per a fer-la inservible.

Com és ben sabut, la Neus va sobreviure a l'horror i el 5 de maig de 1945 va veure com les tropes aliades alliberaven Ravensbrück.

Va ser habitual entre els presoners, que un cop alliberats anessin a recuperar-se a un balneari. Allí la Neus va conèixer el que seria el seu segon marit. Un cop passat tot, es va instal·lar a París i durant aquells anys va treballar per al PCUS, i es dedicava a explicar la seva experiència al camp de concentració i a la militància comunista. Esperava la mort de Franco per poder tornar a Catalunya, i un cop aquí, va continuar amb la militància comunista i es va instal·lar a Rubí.

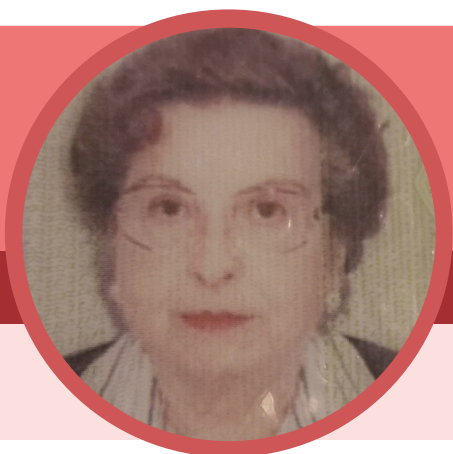
Els últims anys de la seva llarga vida els va passar al seu poble natal. Amb cent dos anys va sortir a votar al referèndum de l'1 d'octubre i aquesta fou la seva darrera aportació a la democràcia per la qual tant havia lluitat.

Entre els reconeixements que se li atorguen, destaquen: filla predilecta dels Guiamets i monument inaugurat l'any del seu centenari 2015; la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya 2005; la Medalla d'Or al Mèrit Cívic de l'Ajuntament de Barcelona 2014; la Medalla d'Or de la Generalitat de Catalunya 2015; l'Any Neus Català en commemoració del seu centenari 2015 i la Medalla Gran Vermell, la màxima distinció de la capital francesa 2019. També cal destacar que el 3 d'octubre de 2019, dins els actes del vuitantè aniversari de l'alliberament de París, va ser inaugurat l'allée de Neus Català.

A Catalunya, nombroses localitats han retut homenatge a la figura de Neus Català dedicant-li un carrer i un institut

públic d'educació secundària també porta el seu nom.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DELS GUIAMETS*

59. Rosa Masip Carim

Botiguera (estanc i queviures)

Cabacés, 1921 - 2013

Era una gran lectora. De molt jove el seu pare la va inscriure a la revista En Patufet (encara les conserven).

La Rosa va néixer el 5 de febrer de 1921 a Cabacés. Va anar a l'escola pública del poble amb un bon mestre, el Sr. Roger, sempre parlava bé d'ell. Va aprendre català, així ho ha deixat escrit en unes petites memòries que va començar el 17 d'agost de 1938. Feia una cal·ligrafia impecable.

El seu pare, Antonio, va posar un estanc l'any 1913, i ella de petita, ajudava a vendre. Va estar-hi fins a la jubilació.

Li agradava Les pàgines viscudes de Josep M Folch i Torres. La passava a les seves amigues perquè també la gaudissin. D'aquest autor conserven també unes novel·les col·leccionables dels anys 1934-1937, que arribaven per fascicles i ella mateixa enquadernava cosint-les.

Allò que més la va impactar fou la Guerra Civil. Escrigué la gran compassió que li feien els soldats presoners que estaven a l'església i cada dia els veia passar per davant de casa seva, que feien treballs forçats. Explica també els bombardejos que sentien de l'Ebre i l'aviació que passava damunt del poble. Tenia disset anys.

Com un fet extraordinari, diu que els seus pares i ella van anar a l'Exposició Universal de Barcelona l'any 1929 i va pujar a unes atraccions amb les filles del rei Alfons XIII.

Va fer corte y confección juntament amb altres noies. Una senyora del poble els en va ensenyar. Fins i tot van fer una exposició a l'escola (se'n conserven fotografies).

Cada any, ja casada, tancava la botiga uns dies i anava a Barcelona a casa de la seva germana. Va tenir un fill, tres nets i dos besnets.

Un cop jubilada, els dos matrimonis, els cunyats i ells, anaven a Tossa de Mar. Li agradava molt el bany. Vivia molt pendent de tot el que es feia a la parròquia i ajudava en tot allò que podia.

La Rosa morí a Cabacés el 28 de març de 2013, als noranta-dos anys.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE CABACÉS*

60. Teresa Pallejà Juncosa

Carnissera

Cornudella del Montsant, 1930
Alcover, 2020

Va patir les conseqüències de la Guerra Civil, va anar a servir, va treballar de carnissera, participava en l'explotació familiar d'un mas. Es va casar i va tenir dos fills i una filla.

La Teresa va néixer a Cornudella del Montsant el 1930 en el si d'una família treballadora. Acabada la Guerra Civil el seu pare va haver d'exiliar-se a França i la seva mare es va trobar tota sola amb un nen i una nena petits. Això va fer que la Rosa, la mare, agafés el carro i el carregués amb totes les pertinences familiars i emprengués camí cap al país veí. No van trobar el pare, però van perdre tot el que duïen. De l'aventura a la Teresa li van quedar el record d'algunes cançons infantils franceses que, anys a venir cantaria a les seves netes.

La vida al poble era dura i quan tenia tretze anys la família va decidir que havia d'anar a servir a Reus. No va ser fàcil, no: lluny de casa, sola, sense les amigues ni la mare, i havent d'evitar certes mirades i actituds lascives d'alguns senyors de la casa en què va servir.

Però la fortuna va canviar. Va conèixer l'Eduardo i va poder muntar una parada de pollastres al mercat de

Reus. Poc després es van casar i ja tenim la Teresa plomant pollastres als vespres per anar al mercat ben d'hora l'endemà, portant la casa i criant tres fills; i sempre amb un sí a punt pel que fes falta.

L'economia familiar va permetre obrir una carnisseria i comprar un mas a prop de Reus, que més endavant canviarien per una altra finca a Alcover. Van venir anys difícils, però la Teresa era el pal de paller de la família.

Portava la casa, s'ocupava dels fills, obria la carnisseria tota la setmana matins, tardes i vespres i el diumenge feia les feines pròpies del camp: plegar avellanes, fer olives, plegar garrofes, recollir la rama de la poda...

Amb el seu treball i esforç va tirar endavant la família, la casa i el negoci. Va ser una dona forta, emprenedora i plena de vida.

*PROPOSADA PER MISERICÒRDIA
ROIG TORRES*

61. Teresa Vilalta Sentís

Llevadora i política

Bellmunt del Priorat, 1900
Barcelona, 2005

Teresa Vilalta Sentís va néixer el 29 de setembre de 1900 a Bellmunt del Priorat perquè els seus pares, de Cabassers, s'hi havien desplaçat temporalment. Es va formar com a llevadora a l'Hospital Clínic de Barcelona.

Cap a l'any 1924 va anar a viure a Reus. A partir de l'octubre de 1936 va esdevenir la primera regidora d'aquest ajuntament en ser nomenada consellera del nou consell municipal, que substituïa el comitè antifeixista del juliol de 1936.

Era l'única dona i representava la Federació Local de Sindicats Únics de la CNT. Va estar al capdavant de la delegació de Sanitat i Assistència Social, des d'on va procurar l'atenció als refugiats, als ferits de guerra i als mutilats, des de l'Hospital de Sant Joan (Hospital Civil) i des de grups de treball solidaris i propresos.

El 1937 va deixar el càrrec de l'ajuntament. Va escriure articles al periòdic llibertari Adelante reivindicant l'atenció a la salut de les dones. Va participar en el grup de Dones Lliures. Després de la guerra va viure una vida discreta per por a represàlies. Va morir a Barcelona el 20 de maig de 2005.

*PROPOSADA PER LA FEDERACIÓ
DE DONES DEL PRIORAT*

TARRAGONÈS

62. Ascensión Callejero Sebastià (Chon)

Activista veïnal

Casp, 1947

Arriba a Tarragona l'any 1970 amb el seu marit i la seva filla nounada i ràpidament s'involucra en els afers veïnals de la nova urbanització Sant Salvador.

Pilar fonamental del moviment veïnal del barri, participa activament en la junta de l'Associació de Veïns de Sant Salvador, on exerceix diversos càrrecs juntament amb l'històric president senyor Anglada.

Membre fundadora del col·lectiu de dones de Sant Salvador, arriba a la presidència tenint sempre present la seva antecessora Teresa Casas durant els trenta anys que va ocupar el càrrec. La seva obsessió ha sigut sempre, d'una banda, l'apropament del barri al centre de Tarragona amb la millora de serveis, la integració dels veïns a Catalunya (lluitant amb l'escola en la normalització lingüística), l'apoderament de la dona i la cohesió social del barri.

Dona incansable, tenaç i tossuda que esdevé clau en la implantació del Carnaval de Tarragona (amb la comparsa del col·lectiu de dones de Sant Salvador) i en actes mítics com

la guerra de farina i en la participació, entre d'altres, del Consell Comarcal de les dones, l'Institut Català de la Dona, el Pla de desenvolupament comunitari de Sant Salvador, entitats del mateix barri, el Consell Municipal de les dones i la Comissió Consultiva Organitzadora del Carnaval de Tarragona.

Va estar present en la primera reunió de presentació de la maqueta del Centre Cívic de Sant Salvador l'any 1989 i en la col·locació de la primera pedra de construcció el dia 3 d'agost de 1990. A partir de la seva inauguració l'any 1992, va establir l'equipament com espai de referència per les activitats del col·lectiu de dones i va col·laborar activament amb el desplegament de l'equipament al barri.

Tenaç i incansable, la Chon, que així es fa anomenar, no va dubtar en posar la lluita per millorar el barri per sobre dels seus interessos personals o polítics.

Va crear xarxa, va ajudar a posar el barri al centre de la ciutat i va cosir disfresses per mig veïnat. La costura és el seu deler, però el que més li agrada és compartir una estona llarga recordant les diferents accions, algunes vorejant la legalitat, defensant allò que considerava vital per millorar la qualitat de vida de l'entorn on viu.

Cosir al Sant Salvador és sinònim de la Chon i no només per sargir roba o agrupar pedaços, sinó per cosir comunitats que facin una sola bandera: la del barri que s'estima.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE TARRAGONA*

63. Elvira Rovira Todà

Mestra

Vila-seca, 1926 - 2020

L'Elvira Rovira Toda, filla de Vila-seca, se li brinda l'oportunitat d'estudiar batxillerat a Tarragona, en plena postguerra, una oportunitat que aprofità al màxim gràcies al que ha estat la seva fortalesa i empremta tant personal com professional: una gran força de voluntat, entrega i capacitat de sacrifici.

Aquesta dona que es defineix a si mateixa com a "jo intel·ligent no ho era, era normaleta, però sí que sempre he tingut una voluntat de ferro". Es treu el batxillerat, que en aquella època constava de set anys, en tan sols quatre. Ella mateixa explicava com anava caminant des de Vila-seca a la Canonja a buscar l'autobús per a anar a estudiar a Tarragona. Va acabar, va anar a fer l'examen d'estat a Barcelona i el va aprovar. Posteriorment, va obtenir el títol de Magisteri.

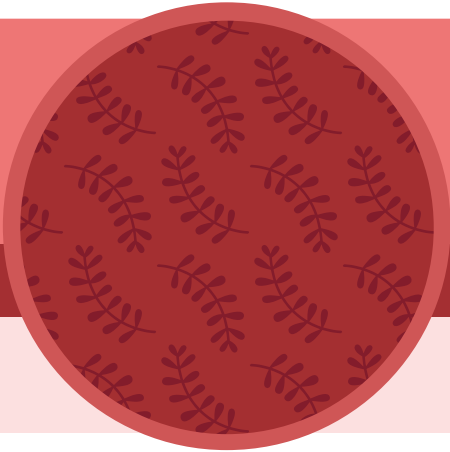
Que l'Elvira pogués estudiar i fer carrera en aquella època ens parla d'un context favorable per a ella, és a dir, uns pares que no s'hi van oposar, unes circumstàncies familiars que li ho van permetre i de membres d'una comunitat que es plantejaven oferir oportunitats a les nenes. I això no sempre era ni fàcil ni freqüent. Va anar construint la seva trajectòria

professional i fent carrera, treballant en aules de més de quaranta-cinc alumnes i estimant la seva professió. Com ella mateixa explica: "Les coses per a fer-les bé t'han d'agradar", i ella estimava ensenyar. Creia que la base de l'ensenyança era la llengua i les matemàtiques, i que sobre aquests dos fonaments, com si es tractés d'una casa, hi podies anar sumant coneixements, perquè si la base era sòlida, la casa podia créixer tan alt com un es proposés.

Mentrestant l'Elvira es va fer jove, es va fer dona, es va casar i va tenir cinc fills. Va aixecar la seva família, compaginant la feina amb la casa. Era un temps on els bolquers i la roba es rentaven als rentadors i les dones assumien el pes de les tasques de casa. Una dona que va treballar moltíssim i estava entregada als seus fills, ajudant-los a tirar sempre endavant, semblant en

ells la voluntat d'estudiar, d'aprendre i de créixer. Una dona orgullosa dels seus fills i del que havia sigut capaç de construir amb tot l'esforç que li havia costat.

Una vida amb sentit i amor.

64. Emilia Gual Arall

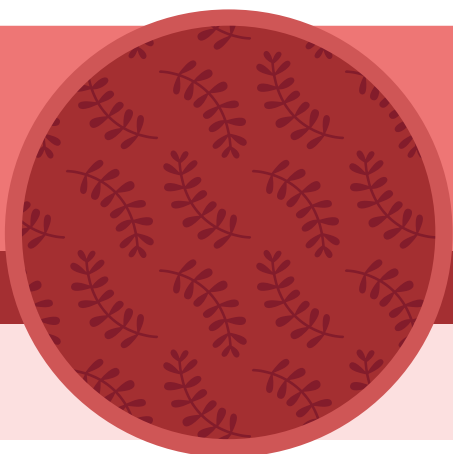
Modista i costurera

Creixell, 1935

L'Emilia va viure a Creixell amb els seus pares, ajudant a les feines de casa i al seu pare al camp, fins que es va casar. Quan era jove agafava la bici amb les seves amigues i anava al poble del costat, Torredembarra, a aprendre a cosir.

En el moment en què es va casar van emprendre una nova vida cap a Sant Boi, on el seu marit va comprar una botiga. Ell estava de tant en tant, i ella era qui s'encarregava de cosir i ser la modista de dones d'alt nivell econòmic.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE CREIXELL*

65. Emilia Rosa Rovira Casarros

Mestressa de casa i pagesa

Creixell, 1940

Filla d'Anton Gavaldà i Teresa Aran Toldrà. Amb una capacitat, lucidesa i una gran força espiritual. La Montserrat comptava amb una gran trajectòria de capacitats intel·lectuals. És un referent per historiadors i publicacions diverses.

La Rosa va viure tota la vida a casa dels seus pares, i des de ben petita va conèixer la Leonor, la seva veïna i encara amiga. Quan era joveneta anava a Torredembarra a aprendre a cosir i ajudava a la seva mare amb les feines de la casa o al seu pare al camp. Recorda la seva joventut amb molt d'amor i amb molta alegria.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE CREIXELL*

66. Immaculada Sastre Miró

Referent del treball social

Tortosa, 1942
Tarragona, 2008

Destaquen en el seu treball la sensibilitat per la justícia, el respecte a l'ésser humà, l'assertivitat amb els usuaris, el treball en equip, la formació permanent, el rigor professional i la fermesa en els seus principis per sobre dels interessos polítics.

Neix el 25 de novembre de 1942 a Tortosa i mor el 23 de març de 2008 a Tarragona. Ha estat un referent del treball social. Va cursar estudis d'assistent social a l'Escola Sant Fructuós de Tarragona entre el 1965 i el 1968.

La seva primera feina va ser al centre de disminuïts psíquics greus de l'Associació de Pares, entre el 1968 i el 1971. El 1969 formà part del Secretariat Gitano i va participar en l'organització de diferents assentaments on es concentraven les persones de raça gitana: la Part Alta, la llera del riu Francolí i el camí de l'ermita de la Salut. L'octubre de 1971 va treballar amb Pilar Conceiro, assistent social de l'Ajuntament, i Fina Capdevilla, de Càritas, en l'atenció als damnificats pel desbordament del riu Francolí, facilitant atenció d'urgència i allotjament al preventori de la Savinosa. Va impulsar l'estructuració provisional del barri gitano de l'Esperança, construït l'any

1979 amb l'objectiu de fer de pont fins a aconseguir les condicions d'integració definitiva en pisos de protecció social a diferents barris de la ciutat.

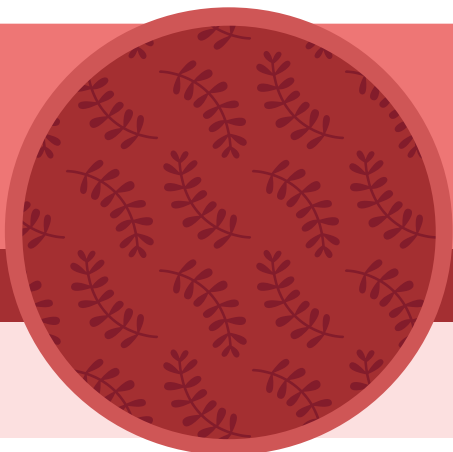
Passats els primers dies i organitzats els primers serveis d'urgència, l'Ajuntament la va contractar per realitzar un estudi de la població. Havia d'assenyalar les necessitats i les possibles alternatives per a cada família i dur a terme un treball comunitari amb les famílies que restaven a la Savinosa, fins a viure al barri de l'Esperança.

Ella va continuar treballant-hi fins al desmantellament del barri per integrar els seus veïns en pisos de protecció social. Immaculada Sastre va iniciar els serveis al barri del Serrallo de Tarragona i quan l'Ajuntament va crear l'Institut Municipal de Serveis Socials el 1983, va deixar el barri per exercir de coordinadora de Serveis Socials fins al 1987.

El 1987 va ser elegida regidora independent pel PSC a l'Ajuntament de Tarragona i es va fer càrrec de Serveis Socials i Ensenyament. Durant el seu mandat va posar en funcionament el Centre d'Atenció a la Dona Mitja Lluna i el Servei d'Atenció a les Drogodependències.

El 1989, quan el PSC perdé l'alcaldia, va passar a l'oposició. Va treballar en l'organització dels Serveis Socials de la Creu Roja fins al 1995, data en què va retornar als serveis socials de la Part Baixa de l'Institut Municipal de Serveis Socials de Tarragona, fins que es va jubilar.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE TARRAGONA*

67. Leonor Mercader Mercader

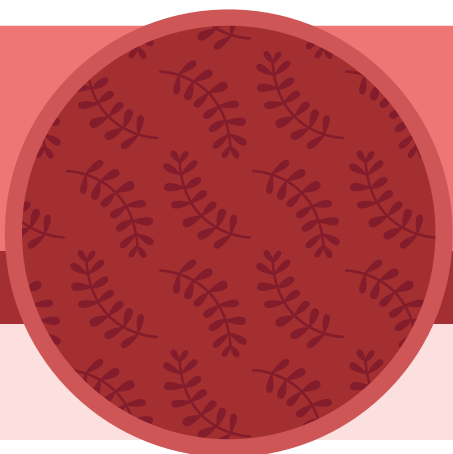
Mestressa de casa i pagesa

Creixell, 1940

La Leonor va viure tota la vida a la mateixa casa, i des de ben petita va conèixer la Rosa, la seva veïna i encara amiga. La seva professora a l'escola va ser la senyora Susana, que la recorda amb molta estima.

Quan era joveneta anava a Torredembarra a aprendre a cosir i ajudava a la seva mare amb les feines de la casa. Quan li demanaven, també ajudava al seu pare al camp.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE CREIXELL*

68. Maria Brugarola Piral

Mestressa de casa i pagesa

Creixell, 1934

Filla d'Anton Gavaldà i Teresa Aran Toldrà. Amb una capacitat, lucidesa i una gran força espiritual. La Montserrat comptava amb una gran trajectòria de capacitats intel·lectuals. És un referent per historiadors i publicacions diverses.

La Maria va néixer a Creixell en una casa on el seu pare era el masover, va anar a l'escola a Creixell i quan es va fer més gran anava a Torredembarra amb bicicleta a aprendre a cosir. Es va casar amb vint-i-un anys, treballava fent les feines de casa i encara vivia on el seu pare era masover. Quan venien els senyors elles tenien la casa impecable, i ell els anava a buscar a Torredembarra.

També ajudava en les feines del camp amb el seu home, que era pagès. La casa de la Maria també va ser el quarter general quan va esclatar la Guerra Civil. Des de darrere de casa seva marxaven corrent els republicans cap a Roda de Berà, i quan entraven els nacionals a Creixell, recorda molt bé que a casa seva posaven un llençol blanc.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE CREIXELL*

69. Maria Caralt Armengol

Pagesa i mestressa de casa

Gurb, 1908
Roda de Berà, 1995

El seu llegat com a dona és l'exemple de tirar sempre endavant en uns anys difícils, sense deixar-se influir pel context social del moment ni pel que les convencions establien què pertocava fer o no a una dona.

Nascuda en el si d'una família de masovers a Gurb.

Va conèixer en Josep, de Roda de Berà, es van enamorar i es van casar l'any 1939, i així va ser com la Maria va arribar al Camp de Tarragona amb trenta-un anys, per viure i formar la seva família junt amb el seu marit a la casa pairal que ell tenia a Roda.

Era una família pagesa que vivia del conreu de la terra (amb blat, cotó, vinya, oliveres i garrofers) i que van tenir cinc fills, un dels quals no va sobreviure als primers dies de vida.

Ben aviat, la Maria es trobaria sola amb els seus quatre fills: el seu marit va patir un accident de bicicleta que va resultar mortal. Ella va quedar vídua d'un dia per l'altre, amb quaranta-tres anys. En aquell moment les edats dels seus quatre fills anaven entre els dos i els set anys. Era l'any 1948.

Davant d'aquesta situació, la Maria tenia dues opcions: rendir-se o lluitar. Com que era una dona forta, va mirar la vida de cara i va posar-se al davant de la casa, en la criança dels fills i la feina a la terra.

Va esdevenir una autèntica dona pagesa que vestia l'animal (el matxo) i amb el carro baixava fins a les terres que tenien a Creixell. Treballava de manera incansable. Les seves mans, colrades pel sol i pel vent, en donaven fe. També tenia cura d'un hortet al davant de casa seva i d'un corral amb animals, que constituïen el rebost de la família i el seu aliment del dia a dia.

Es va convertir en una "superdona" en una època en què assumir totes aquestes tasques més reservades als homes potser no estava gaire ben vist, i a banda havia de continuar fent totes les feines de la casa (rentar la roba a mà i amb aigua freda, cuinar en una cuina que en deien "econòmica" amb

llenya...), en un temps i un país en què les ajudes socials eren pràcticament inexistents i una dona sense el seu marit perdia pes social.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE RODA DE BERÀ*

70. Maria Elena Maseras i Ribera

Llicenciada en Medicina i
mestra de professió

Vila-seca, 1853
Maó, 1905

Filla d'una família de metges, decideix estudiar Medicina després d'acabar el batxillerat. Obté del rei Amadeu de Savoia una reial ordre que permet que les dones puguin estudiar la carrera universitària en règim privat, però no se les autoritza a assistir a classe.

M. Elena Maseras s'inscriu a la Facultat de Medicina de Barcelona i comença els estudis com a alumna lliure el mes de setembre del 1872.

El 1875, el catedràtic de Terapèutica, Narcís Carbó, l'admet a l'aula. És la primera dona que entra a la Facultat de Medicina a estudiar i és ben rebuda per companys i professors. Dos germans seus més joves, Agustí Alfons (+1901) i Miquel, estudien, també, la carrera mèdica.

Maria Elena Maseras i Ribera va acabar la carrera de medicina l'any 1878 i va sol·licitar fer l'examen de llicenciatura, però el Ministeri d'Instrucció Pública va trigar més de tres anys en concedir-li el permís, malgrat les seves al·legacions. Va ser el juny del 1882 quan finalment va aconseguir l'autorització per presentar-se a examen el mes d'octubre. La jove metgessa va obtenir la qualificació d'excel·lent. Desanimada per les

dificultats burocràtiques amb què s'anava trobant, va decidir no fer el doctorat i va renunciar a la pràctica de la Medicina.

Mentre esperava l'autorització per l'examen de llicenciatura, M. Elena Maseras va estudiar Magisteri, la professió que va exercir la resta de la seva vida. Es dedicava a l'ensenyament com a mestra superior de Barcelona i Vilanova i la Geltrú, fins que el 1890 es va establir a la ciutat menorquina de Maó, on va ser mestra de la primera escola pública de nenes. A més de la seva tasca docent, va ser una col·laboradora habitual d'El Pueblo, el periòdic maonès republicà i democràtic. Els seus articles abordaven temàtiques diverses en l'àmbit de la salut, la cultura i l'oci. Des d'aquest mateix diari, va promoure la implantació sense èxit d'uns Jocs Florals a l'illa de Menorca com els que s'estaven fent a Catalunya. Així ho va fer també en les nombroses conferències que

va pronunciar com “La higiene en armonía (sic) con la cultura de la mujer” (1904) o “Necesidad de higiene en las Escuelas” (1905).

Poc després de fer cinquanta anys, M. Elena Maseras i Ribera va morir a Maó d’una malaltia cardíaca. En el certificat de defunció consta que era soltera. L’any 2006, Barcelona va donar el seu nom als jardins situats a l’interior d’una illa de l’Eixample que és al costat de l’edifici de Consultes Externes de l’Hospital Clínic.

*PROPOSADA PER L’AJUNTAMENT
DE VILA-SECA*

71. Maria Teresa Capdevila Gayà

Llicenciada en música al
Conservatori del Liceu

Barcelona, 1924

Una dona tenaç i enamorada de la vida que va néixer a Barcelona el 9 de gener del 1924. La van acollir amb alegria la seva mare, Teresa Gaya, i el seu pare, Josep Capdevila, ambdós nascuts a Reus.

Eren bons temps. Quan la Maria Teresa Capdevila va aterrar al món, Salou era un paradís de mar cristal·lí, de pinars frondosos i de cingleres de roca daurada al sol.

Allà passava els estius, al primer immoble de lloguer de Salou, a l'edifici Mar i Sol, amb els seus germans Josep Maria i Lluís. Encara era un nadó que els seus pares la van posar a l'aigua, i potser per aquest motiu no ha passat ni un sol estiu sense banyar-se al mar de Salou.

Aquell Salou d'antany amb els banys calents i l'hotel la Terrassa, amb famílies d'estiuejants que es coneixien entre ells, va acompanyar una part de la seva infantesa.

La seva mare era una dona de l'època, molt religiosa i també amant de la música. Tocava molt bé el piano i li agradava interpretar Chopin, tal com faria més tard la Maria Teresa, fent

ressonar les notes que li recordaven la mare per tota la casa de Salou.

El pare va estudiar Medicina a Barcelona. Va ser metge de Cambrils un temps i després va exercir a Barcelona. Durant la Guerra Civil va treballar guarint ferits al vaixell presó que hi havia al port de Barcelona. Marxava en bicicleta passant per carrers deserts on ploïen bombes del cel, i no sabien si tornaria, la qual cosa els aclaparava terriblement. A ella se li va gravar a la memòria per sempre, juntament amb altres records impactants de la contesa.

Quan va esclatar la Guerra Civil, la Maria Teresa Capdevila era a Salou amb la seva família. El capellà va demanar ajuda fent redoblar les campanes, però la gent tenia por i ningú no hi va acudir. La mare, ella i els seus germans van entrar a l'església i ho van trobar tot destrossat. Al pare l'havien detingut a Reus, però va

poder-se escapar carretera avall, amb una bicicleta que només tenia un pedal. La mare els va fer arreplegar les restes de les figures trencades dels sants i les van enterrar. Les hòsties consagrades les van penjar en un test que van regar després.

De seguida van marxar a Barcelona. Els bombardeigs incessants de l'aviació italiana sobre la ciutat la van marcar. Igual que la gana, les sirenes que acuitaven a dirigir-se als refugis i les cases del passeig de Gràcia que queien com si fossin castells de naips. Però el pitjor va ser la persecució a la qual van sotmetre al seu pare i els registres que feien al pis del carrer Balmes, amb la intenció de capturar-lo i matar-lo. Fins al punt que per protegir-la d'aquells neguits, la mare la va enviar a casa d'uns oncles que vivien tocant a la plaça de Lesseps i allà va poder respirar una mica.

Durant la guerra va estudiar la carrera de Música al Conservatori del Liceu.

Quan ella i la seva família van tornar a Salou, anys després, es van trobar amb un panorama molt diferent, tot s'havia transformat, encara que les platges conservaven el seu aire virginal. Va ser aleshores que, un diumenge en sortir de missa, va tornar a coincidir amb el Juli Molas. De petits es coneixien, ell també estiuejava a Salou i vivia a Barcelona. Com que ella era gairebé una nena en aquella època, ell "ni se la mirava". Però en aquell moment, la Maria Teresa esclatava de joventut i van iniciar un nou camí plegats. Es van casar i es van instal·lar a la preciosa masia del 1932, que havia estat casa d'estiu dels Molas, i que en recuperar-la (va ser un centre de transmissions republicà durant la guerra) es va convertir en l'indret "màgic" on creixerien els seus fills.

Van tenir sis fills i cadascun d'ells va constituir una nova il·lusió. Per ella, aquesta va ser la millor etapa de la seva vida, se sentia feliç i la sensació que tots estaven units l'omplia de benestar. Va aprendre a cosir i vestia a la seva nombrosa "prole", també tallava cabells, tenia cura dels avis i feia xerrades a Reus i per altres pobles de la comarca amb el seu marit. El seu projecte d'aleshores consistia en preparar joves parelles que desitjaven contraure matrimoni, tractant d'inculcar-los valors com la fidelitat i el respecte.

Els pilars de la seva vida han estat la família, la religió i la música.

La Maria Teresa Capdevila ha estat una dona dinàmica, creativa i emprenedora i una de les primeres de treure's el carnet de conduir. Viatgera incansable (als vuitanta-quatre anys va complir el somni de visitar el seu germà Lluís al Salvador) i sempre disposada a posar un plat més a la taula, no va deixar mai de sospirar pensant que li hauria agradat ser missionera. Potser per això va formar part dels voluntaris de l'Hospitalitat de Tarragona i va realitzar nombroses peregrinacions a Lourdes amb els malalts.

A Salou, juntament amb altres persones, va participar en la fundació de Càritas per donar suport a la gent immigrant i a les persones que passaven moments de dificultat. Ha tingut un gran carisma dins de la parròquia de Santa Maria del Mar de Salou com a organista, des de l'època de mossèn Muntanyola fins fa pocs anys, i com a catequista. També va ser sòcia fundadora de la Coral Eixàrcia de Salou, en la qual cantava juntament amb el seu marit.

Viuda des de fa divuit anys, però ben acompanyada, conserva tota

la lucidesa als noranta-nou anys i cinc mesos d'edat. Encara vol ajudar, encara se sent responsable i li agradaria ser útil. Aporta un gran exemple de no rendir-se mai, esforçant-se per fer allò que li costa a causa de la seva avançada edat.

La Maria Teresa Capdevila celebra l'aroma dels til·lers florits del Mas de Molas cada començament d'estiu, i li agrada Sant Joan i mirar els focs de la Mare de Déu d'Agost de la terrassa estant. Demana per anar a veure el mar i no es perdria una missa ni que s'ensorrés el món.

El seu secret és haver viscut amb intensitat, prendre's les coses de la millor manera possible, apreciar i agrair el menjar a taula i els bons moments, repartir amor. Tenir vocació d'ajudar, de comprendre i de donar. Ser una mare en majúscules, una àvia fascinant amb les seves històries de la guerra, i les de totes les coses curioses que passaven en una casa tan gran, amb una família que no ha parat de créixer i que sempre troba un moment per compartir amb ella.

També ha contribuït a preservar la memòria històrica aportant el seu testimoni oral sobre allò que va viure en carn pròpia durant la Guerra Civil en el curtmetratge documental Memòria assonant, dirigit pel periodista Carles Esporin (net gran de la Maria Teresa). El documental va ser finalista als premis de l'audiovisual català 2022, als premis Voc, al XXXV Premi de Periodisme Mañé i Flaquer 2022 i va ser seleccionat al Human Rights Film Festival de Madrid el 2021. Ara dona molles de pa als ocells, dormita amb el gosset a la falda i passa estones amb els fills, els nets o la gent que va a visitar-la.

Té la il·lusió de festejar els cent anys i ja pensa en com fer-ho. Cada mes compta, cada setmana. La Maria Teresa camina cap al 9 de gener amb el seu bastó, deixant rastre. Perquè mai no oblidem la importància d'una vida plena, d'un testimoni, d'uns sentiments que romandran vigents.

*PROPOSADA PEL GRUP DE DONES
DE SALOU*

72. Rosa Pedra Olbiol (Roseta de Saparró)

Remendadora

Tarragona, 1890 - 1973

De ben petita va aprendre a remendar i va estar sempre al voltant de les xarxes. Era sorprenent veure la velocitat i precisió com es movien els seus dits.

Neix el 10 de gener de 1890, al barri del Serrallo de Tarragona. Es va casar amb Enric Brull Forné, pescador nascut a l'Ametlla de Mar el 1889. Van tenir dos fills, l'Enric i l'Antonio. Durant la primera meitat del segle passat, les dones eren les que tenien la responsabilitat d'aquesta important feina: els homes a la mar i les dones a la cura de les xarxes. Al Serrallo, a la vora de la mar i als baixos d'algunes cases de pescadors dels carrers Sant Pere i Espinac, la trobaves sempre remendant. Molt sovint compartia la feina amb la Toneta del Pagès, que van ser molt bones companyes.

Disposava d'un sentit de l'humor molt peculiar i el dia dels innocents abundaven les bromes i "xarcarrillus"... Un exemple: "Va comprar un higròmetre (frare del temps) a Tarragona i, al tornar, es va trobar a una amiga que li va preguntar d'on ho havia tret. Ella li va contestar que, al Serrallo, a Cal Adroguer, si compraves

més de deu te'n regalaven un. En els següents dies, algunes dones anaven a l'adroguer i demanaven el frare del temps".

D'altra banda, cada any la Roseta organitzava una sortida de "dones soles" i, tot agafant el tren, anaven al teatre Apolo de Barcelona a veure una revista. Tot un exemple avançat de lideratge femení...

Per les seves singularitats, l'any 2021, a la façana d'una casa de l'entrada al Serrallo, van fer un mural de vora deu metres d'alçada amb la seva figura.

Al final de la seva vida, al llit amb absència de memòria, amb els dits agafava els llençols molt prop de la cara i feia els moviments com si estigués remendant.

*PROPOSADA PER L'ENRIC BRULL
ALABART*

73. Tecla Canals Sanromà

Petit comerç i telèfon públic

Vespella de Gaià, 1926
Masos de Vespella, 2021

Quan era fadrina, anava al camp a recollir fruits i a esporgar els ceps. Molt treballadora i amant de les tasques més quotidianes. Era coneguda perquè feia “manyanites”, un tipus de labor que es feia en aquelles èpoques en una màquina de fusta.

Tecla Canals Sanromà va néixer un 19 de juny de 1926, a Vespella de Gaià, municipi amb encant de la província del Tarragonès. Era la mitjana de tres germans.

Es va casar el 21 d'agost del 1958 amb l'Avelino Porta i se'n va anar a viure a una casa dels Masos de Vespella, un dels nuclis del municipi, amb els dos fills: la Josepa, més coneguda com a Pepi, i el Lluís. També té dos nets: el Sergio i l'Anna.

Als baixos de la casa on va viure, va posar una petita botiga de queviures, compartint amb la centraleta de telèfon del poble, el dispensador de bombones de butà, el consultori mèdic i fins i tot l'Ajuntament, ja que el seu marit va ser alcalde durant vint-i-sis anys. La seva casa va esdevenir un centre neuràlgic i de vida de Vespella de Gaià.

El seu marit, l'Avelino, just al costat de la casa on vivien, també regentava el

café del poble, on es reunien tots els veïns i veïnes del municipi. Aleshores, el poble constava de dos nuclis: Masos de Vespella i Vespella de Gaià.

La festa major era d'allò més lluïda, venia gent d'altres pobles de la contrada. La Tecla s'encarregava de donar menjar als músics, i algunes vegades aquests pernoctaven en les cases del poble.

Quan es va començar a urbanitzar el nucli de Sant Miquel, va comportar una revifada del municipi a tots nivells. La Tecla i l'Avelino van ser persones acollidores que van encetar i van tenir molt a veure en aquests nous temps i desenvolupament del poble.

L'any 1993 el municipi va patir un paorós incendi, i aprofitant que la Tecla ja tenia els fills grans es va dedicar a una de les seves passions: la poesia, moltes d'elles dedicades al seu altre amor, Vespella de Gaià.

Un cop jubilada va anar a viure a la casa on el seu marit va néixer, al mateix poble, però ella continuava molt implicada socialment, rebent visites a casa seva i sent una persona molt valorada i estimada pel poble.

Va enviuadar el 2 de maig de 2012 i el record i l'estima de l'Avelino la va tenir molt present la resta de la vida, que es va aturar el 20 de novembre de 2021.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE VESPELLA DE GAIÀ*

74. Teresa Fortuny i Solà

Activista política i sindical

Tarragona, 1945

Va néixer a la Part Alta de Tarragona el 30 de gener de 1945. Als catorze anys començà a treballar, primer com a dependenta i després com a administrativa. Del 1959 al 1967 formà part de la colla sardanista Joventut Tarragonina.

Durant un temps es va vincular a la JOC (Joventut Obrera Catòlica). L'any 1968 tingué el primer contacte amb les Comissions Obreres, repartí fulls volants, feu pintades de denúncia i participà en petites manifestacions (pels fets de Granada, procés de Burgos, etc.).

El 1971, a la casa d'exercicis de la Selva del Camp, va assistir a l'acte de presentació de l'Assemblea de Catalunya a les nostres comarques. Del 1968 al 1971, en horari nocturn, cursà els estudis de Graduat Social. El gener del 1973, quan ja portava molt activisme polític i sindical, es vinculà a les Plataformes Anticapitalistes i a l'OIC (Organització d'Esquerra Comunista), i deixà la feina d'administrativa per treballar com a operària a l'empresa MAI de Valls.

Entre el 1973 i 1974 va participar en gairebé totes les lluites obreres i populars que hi hagué. El maig del

1974, la repressió del règim franquista l'obligà a deixar Tarragonines, el Consell Municipal de les Dones. Va marxar a Barcelona i després a Vilafranca del Penedès, on va treballar a les fàbriques Moldy i Cinzano.

Tornà a Tarragona i s'instal·là a Reus en considerar que allí no era tan coneguda. Va buscar feina i l'1 de setembre del 1975 va entrar a la multinacional Van Leer Ibérica. Al cap de quatre mesos, va participar en mobilitzacions per protestar contra l'excés de jornada que s'imposava als treballadors.

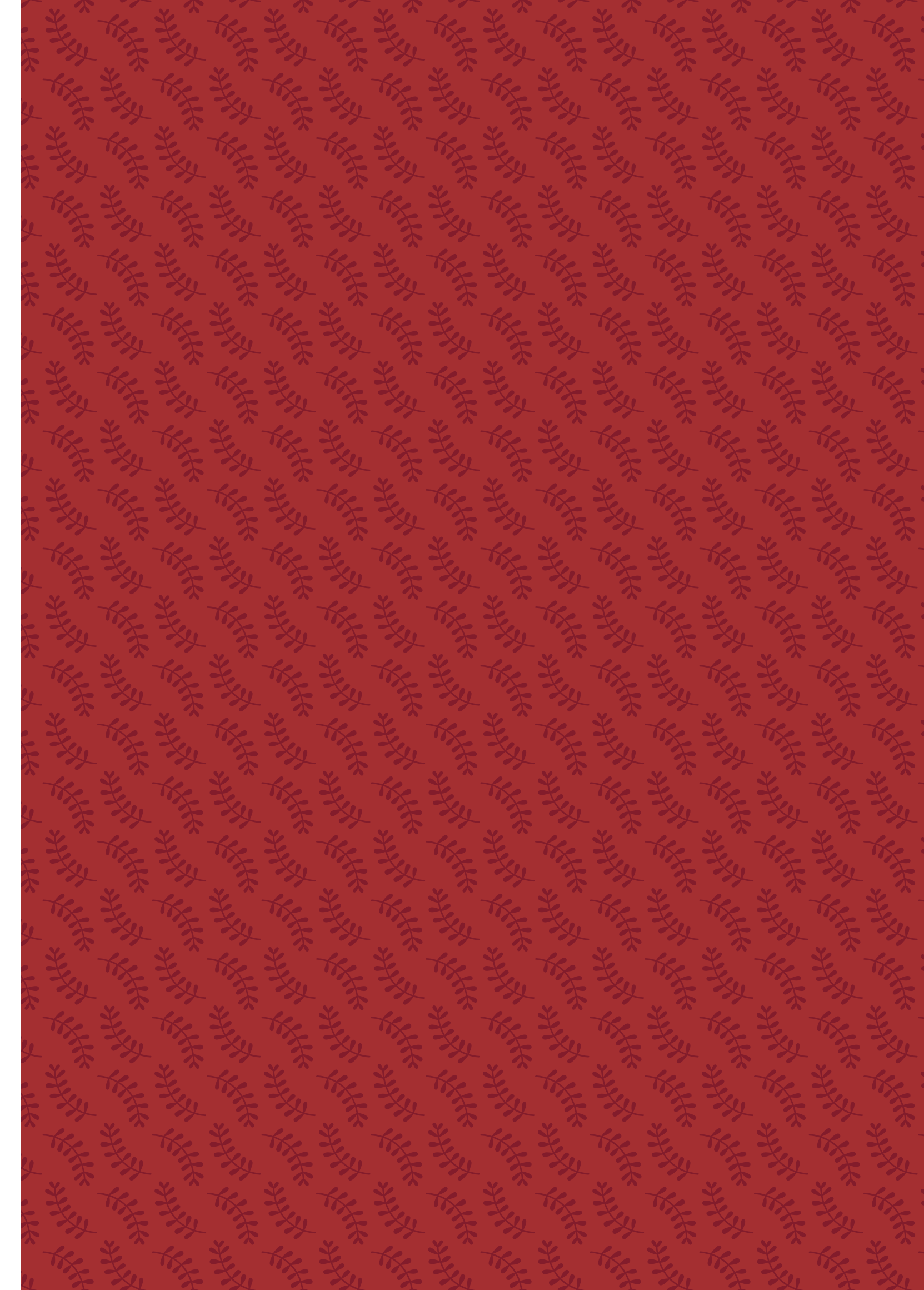
La van acomiadar, però la tornaren a admetre. El 1976 començà a treballar a l'empresa Elring Klinger on formà part, primer, d'una comissió representativa que va fer dimitir els representants del sindicat vertical. El juny de 1979 fou elegida responsable d'organització de la Unió Comarcal de Comissions Obreres del Baix Camp i, més tard,

en successives conferències va ser elegida secretària general, càrrec que exercí fins a l'octubre del 2004, quan els estatuts de CCOO no li permetien tornar-se a presentar.

En deixar la responsabilitat a les CCOO, l'Ajuntament de Reus li concedí una menció honorífica per la seva trajectòria com a dirigent sindicalista. A més de l'activitat sindical, sempre ha militat políticament. Després de l'OIC, es va afiliar al PSUC l'any 1978, i amb l'escissió de 1981 va passar al Partit dels Comunistes de Catalunya, que encara hi milita, i també a Esquerra Unida i Alternativa.

Actualment, vinculada a la federació de pensionistes i jubilats de CCOO, també col·labora amb la Secretaria de la Dona i la Comissió de Moviments Socials d'aquest sindicat.

*PROPOSADA PER L'AJUNTAMENT
DE TARRAGONA*

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

2023

Dones del Camp de Tarragona

Dones rurals

Generalitat de Catalunya
Institut Català de les Dones

